

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

32E JAARGANG

WOENSDAG 4 JUNI 1947

No. 1569

COMMISSIE VAN REDACTIE:

H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;
H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;
J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

Administratie: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro 8408.

Abonnementsprijs van het blad, waarin tijdelijk is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht, franco p.p. in Nederland f 26* per jaar. Overzeese gebiedsdelen - en buitenland f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar. Losse nummers 75 cents.

Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het blad gratis en genieten reductie op de verdere publicaties.

Adreswijzigingen op te geven aan de administratie.

Aangeteekende stukken aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Tel. 69300, toestel 6).

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	443
Uit buitenlandse bron	443
De structuur der Belgische lonen en prijzen aan de vooravond van de Belgisch-Luxemburgse Unie door A. Wibail	444
De Nederlandse prijs- en loonstructuur in verband met de Unie door Prof. G. Brouwers	446
Bedrijfsrationalisatie en landbouwpolitiek door Dr Ir A. W. G. Koppejan	448
De monetaire en financiële toestand van Frankrijk, II door C. Goedhart	451
Ingezonden stuk:	
Steun aan de woningbouw door particulieren door H. van Saane met naschrift van Mr J. Wilkens	453
Internationale notities:	
Rusland's economisch herstel	455
Een vijfjarenplan in Joegoslavië	455
Frankrijk's buitenlandse handel	455
Geld- en kapitaalmarkt	456
Statistieken:	
Bankstaten	456
Overzicht der laatste vier verkorte balansen van De Nederlandsche Bank	458
Overzicht van de stand der Rijksmiddelen	458
Havenbeweging	459

DEZER DAGEN

beslissende dagen; allerwege zoekt men orde op zaken. Terwijl Engeland aan Hindoestan en Pakistan (afgeleid van het Latijns „pax“?) de status van dominion aanbood, achtte in Indonesië de Commissie-Generaal „de trage gang van zaken tot nu toe niet in overeenstemming met de urgentie van het probleem“; zij omlijnde het Nederlandse standpunt — hierin gevolgd door de Ministerraad — in een nota aan de republikeinse leiders, „à prendre ou à laisser“. Inderdaad dringt de tijd: het rapport over de wereldvoedselsituatie van Dennis Fitzgerald, voorzitter van de Internationale Noodvoedselraad, wijst op de betekenis van Indonesië voor bijv. de suiker- en vetvoorziening.

Inmiddels geldt, voor Nederland, Kipling's „pleasant it is for the little tin gods, when great Jove nods“: de Verenigde Staten reduceerden, op billijke voorwaarden, hun „leen- en pacht“-vordering met rond 80 pCt.; onze obligatielening van \$ 20 miljoen werd te New York geplaatst; de K.L.M. krijgt een crediet van \$ 3 miljoen van de Export- en Importbank. Zijn de Amerikanen in een gulle stemming, nu hun inkomstenbelasting met 20 à 30 pCt. is verlaagd?

Of bewijzen de militaire plannen van de Verenigde Staten veeleer het tegendeel? Na de indiening van Truman's wetsontwerp inzake volledige militaire samenwerking met de Zuid-Amerikaanse landen — strategisch gezien een „nieuwe orde“ voor het gehele Amerikaanse continent — wordt thans overwogen, alle 18-jarigen een half jaar onder de wapenen te roepen. Inderdaad behoren „the wrecks of matter and the crush of worlds“, zoals Addison het uitdrukte, nog niet tot het verleden: Hongarije beleefde een merkwaardige kabinetscrisis, het nieuwe Italiaanse kabinet kwam slechts onder protest van links tot stand, in Frankrijk weet de Regering de orde slechts met concessies te bewaren.

Intussen heeft Nederland, dat het handelsaccord met België hernieuwd zag, meer belangstelling voor de plannen in West-Duitsland. „Tempus fugit, vires acquirit eundo“, hebben, met Vergilius, wellicht de Amerikanen en Engelsen gedacht; zij vatten met betrekking tot het economisch herstel van hun gecombineerde zone de koe bij de horens. Formeel komt er, onder beider supervisie, een Duitse Economische Raad; waar materieel de schoen wringt, zegt slechts „The Times“ kort en krachtig: „The concentration of powers in the hands of a single authority is in accordance with Russian conceptions, while the stress laid upon the function of the *Länder* glances at French fears regarding the re-establishment of German unity in however restricted a form“. Een basis voor de conferentie van de Grote Vier in November a.s.?

Misschien; in dezelfde „Times“ staat een citaat uit Bevin's zegevierende rede te Margate, waarin deze de hoop uitsprak „that when the Council of Foreign Ministers met next November they would be so tired of talking to one another that they would agree instead“.

Machinefabriek Gebr. Stork & Co. N.V.
gevestigd te Hengelo (O.).

UITGIFTE van
2500 gewone Aandelen
aan toonder (desgewenst op naam)
elk groot f 1000.- nominaal,
ten volle delende in de resultaten van het boekjaar 1947
en volgende jaren.

Ondergetekende bericht, dat zij de inschrijving op bovengenoemde aandelen, uitsluitend voor houders van gewone aandelen, openstelt op

WOENSDAG, 11 JUNI 1947,
van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,
bij haar kantoren te Amsterdam, Rotterdam,
's-Gravenhage en Hengelo (O.)

tot de koers van 120 pCt.,
op de voorwaarden van het prospectus d.d.
30 Mei 1947.

Prospectussen en inschrijvingsformulieren zijn
bij de kantoren van inschrijving verkrijgbaar.

DE TWENTSCHE BANK N.V.
AMSTERDAM, 30 Mei 1947.

DE
ARNHEM
LEVENSVZERKERING-
MAATSCHAPPIJ
PERSONEELSVZERKERINGEN

NEDERLANDSCHE
HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.
(DEVIEZENBANK)

Hoofdkantoor: Amsterdam
Kantoren in binnen- en buitenland

Alle bankzaken, o.a. financiering van
I m- en Exporten

Inlichtingen omtrent
Handels- en Betalingsverkeer

Bemiddeling bij het zoeken van nieuwe
zakenrelaties in binnen- en buitenland
(Contact-Bureau)

ROTTERDAMSCHÉ
BANKVEREENIGING

225 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

AFWIKKELING

VAN

NALATEN-
SCHAPPEN

Vermogensheffingen

Objectieve en deskundige
voorlichting aan bedrijven- en
particulieren die een deel van
hun vermogen moeten vrij-
maken voor betaling der ko-
mende heffingen, verstrekt de

Naaml. Venn.

Hollandsche
Belegging- en
Beheer-Mij.

Anno 1930

Heeregracht 320 - Amsterdam C

Commissarissen:

Prof. Ir. I. P. de Vooyo;

Drs. J. H. Gispén;

Mr. J. E. Scholtens.

Directie:

Gerlof Verwey;

Dr. F. Ph. Groeneveld;

A. C. Leeuwenburgh.

Wij attenderen nog eens op de
mogelijkheid de belastingdruk te
verlagen door het afsluiten ener-
levensverzekering of pensioen-
verzekering.

R. MEES & ZOONEN

ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM - ROTTERDAM - 'S-GRAVENHAGE

DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo - Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

gispen

meubelen en gisolampen

culemborg
amsterdam
rotterdam

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

A. Wibail. *De structuur der Belgische lonen en prijzen aan de vooravond van de Belgisch-Nederlands-Luxemburgse Unie.*

Een analyse van de na-oorlogse ontwikkeling der Belgische lonen en prijzen en de politiek, die de Overheid in deze heeft gevoerd, wijst uit, dat in vergelijking met de jaren 1936—1938 de groothandelsprijzen, de kleinhandelsprijzen, de lonen en de geldcirculatie in België thans op een gemiddeld weinig uiteenlopend indexcijfer zijn gekomen en dat dus de spanningen, die er tussen deze groepen bestaan, betrekkelijk zwak zijn.

Wat de verhouding met Nederland betreft: het Belgische peil ligt hoger dan het Nederlandse, dat echter nog niet als definitief kan worden aangenomen. Nederland's moeilijkheden t.a.v. deviezenpositie en goederenvoorziening laten het nog niet toe, de huidige verhoudingen snel te normaliseren. Geleidelijke ontwikkeling van het ruilverkeer tussen beide landen zou bijdragen tot verkrijging van het gewenste evenwicht.

Prof. G. Brouwers, *De Nederlandse prijs- en loonstructuur in verband met de Unie.*

Onder de huidige omstandigheden zou een spoedige opheffing van de economische grens tussen België en Nederland stellig een inflationistische beweging in Nederland en misschien ook in België ontketen. Gezien de noodzaak om — i. v. m. de exportkansen — de globale gelijkheid van ons prijsniveau met het Engelse te handhaven, is dus een redelijke kans op aanpassing der Nederlandse en Belgische niveaus pas aanwezig, als een krachtige internationale prijsdaling inzet.

Waar het zonder gevaar voor ondermijning van de algemene politiek mogelijk is, moet reeds nu naar prijsaanpassing worden gestreefd, echter in een tempo en op een niveau, dat met de belangen van de Unie op langere termijn bezien overeenstemt.

Dr Ir A. W. G. Koppejan, *Bedrijfsrationalisatie en landbouwpolitiek.*

Na reeds bij een vorige gelegenheid te hebben gewezen op de algemene betekenis van bedrijfsrationalisatie in de landbouw¹⁾ behandelt schr. thans enkele speciale vraagstukken. O.a. wordt de mogelijkheid onder de ogen gezien, dat toepassing van de „standaardbedrijfsvoering” productieverhuizingen tengevolge heeft, welke via het prijspeil de bedrijfsuitkomsten kunnen beïnvloeden.

Geconcludeerd kan worden, dat de „standaardbedrijfsvoering” in de eerste plaats gebezigd moet worden als richtlijn voor de algemene bedrijfsvoorlichting; daarnaast vormen de gegevens van de daarbij te bereiken productie en kostprijs de meest juiste grondslag voor het overheidsbeleid t. a. v. een eventuele productie- en prijsregeling.

¹⁾ Zie „E.-S. B.” van 7 Mei jl., blz. 366.

C. Goedhart, *De monetaire en financiële toestand van Frankrijk, II.*

Een schets van de Franse prijspolitiek, de investeringscontrole en de betalingsbalanspositie¹⁾. Wat deze laatste betreft, wordt opgemerkt, dat voor 1947 oorspronkelijk een tekort van bijna \$ 400 miljoen was geraamd, dat uit nieuwe credieten moest worden gedekt; het van de Interbank verkregen crediet van \$ 250 miljoen heeft derhalve een acuut dollartekort voorlopig bezworen.

De conclusie uit dit en het voorgaande artikel is, dat de primaire taak der Franse Regering op economisch gebied gelegen is in drastische beperking der staatsuitgaven, opvoering van de productie- en exportcapaciteit en bovenal vermindering van verdere prijs- en loonstijging. Het welslagen hiervan staat en valt echter met de economische discipline van het Franse volk als geheel.

¹⁾ Zie „E.-S. B.” van 21 Mei jl., blz. 410.

UIT BUITENLANDSE BRON.

Snelle economische ontwikkeling in de Verenigde Staten blijkt uit een onlangs gepubliceerd werk: „National Product since 1869” door Prof. Simon Kuznets. Een der resultaten van dit onderzoek is, dat tussen 1869—'78 en 1929—1938 het nationaal inkomen in de Verenigde Staten, gemeten in prijzen van 1929, blijkt te zijn verzevenvoudigd; per hoofd is het inkomen meer dan verdubbeld. Dr. Kuznets schat, dat tussen het einde van de burgeroorlog en het uitbreken van wereldoorlog II het aantal arbeidskrachten van 14 tot 50 miljoen is gestegen en de gemiddelde opbrengst per man per jaar van \$ 647 tot \$ 1.432, in prijzen van 1929 uitgedrukt.

Het voedselprobleem in Duitsland is nog steeds een vraagstuk van de eerste orde. Een aanzienlijk deel van de Duitse oogst komt echter ten goede aan de bezettende macht. De volgende cijfers (uit de „Neue Zürcher Zeitung” van 29 Mei jl.) mogen dit illustreren:

	voor de bezettende macht		voor Duitsers	
	in tonnen	in pCt.	in tonnen	in pCt.
vlees	5.507	70	3.939	30
boter	712	12,5	4.054	-71
kaas	59	13	765	87
fruit	7.971	55	6.525	45

De steenkoolproductie in Rusland bedroeg, volgens „Sovjet News” van 23 Mei jl., in 1913 28,9 miljoen ton, in 1940 166 miljoen ton. Bij vergelijking van deze cijfers dient te worden opgemerkt, dat gedurende de eerste wereldoorlog en de Russische burgeroorlog de steenkoolproductie enorm daalde (in 1920 bedroeg zij minder dan 7,6 miljoen ton).

Tegen 1950, het laatste jaar van het huidige vijfjarenplan, hoopt men 250 miljoen ton te produceren; tegen 1965 500 miljoen ton. In 1913 werden de Russische voorraden geschat op 213 milliard ton, in 1937 waren de bekende bronnen reeds gestegen tot 1.654 milliard ton; sedertdien zijn veel nieuwe steenkoollagen ontdekt.

De ontwikkeling van de vastgestelde prijzen in Rusland blijkt uit de volgende gegevens, welke voorkomen in „Les Cahiers de l'Economie Soviétique” van Januari-Maart 1947:

	vóór	na
	16-9-1946	16-9-1946
	in roebels per kg	
rijst	6,5	19
macaroni	5	15
rundvlees	12	28
schapenvlees	14	34
varkensvlees	14	48
saucijzen	19	48
suiker	5	13,4

Australische konijnen, „instead of being only a devastating pest, as they were formerly”, hebben thans een bloeiende nijverheid in het leven geroepen, ter waarde van minstens £ A 1,2 miljoen per jaar, zoo meldt „The Times” van 31 Mei jl. In Zuid-Australië vinden door dit overvloedig voorkomen van konijnen wel 1.000 personen werk. Trappers kunnen hierdoor £ A 7 à 10 per avond verdienen. Per week worden ongeveer 160.000 konijnen, benevens de velletjes, uitgevoerd, voornamelijk naar Engeland, de Verenigde Staten en Europa. De exportwaarde wordt, afgezien nog van de huiden, geschat op meer dan £ A 11.000 per week.

DE STRUCTUUR DER BELGISCHE LONEN EN PRIJZEN AAN DE VOORAVOND VAN DE BELGISCH - NEDERLANDS - LUXEMBURGSE UNIE.

Inleiding.

De kennis van de structuur der Belgische lonen en prijzen in de tegenwoordige omstandigheden wordt evenzeer, zo niet meer, verkregen door het onderzoek van hun evolutie gedurende de laatste twee jaren, als door de analyse van hun huidige toestand. Zij vereist inderdaad niet alleen de kennis van de laatste stand der prijzen en lonen, maar ook van de verschillende krachten, die erop gewerkt hebben, van de eisen, waaraan hun beweging beantwoord heeft en van die, welke er nog invloed op zullen kunnen uitoefenen.

Hoewel, overigens, het Belgische stelsel der prijzen en lonen de neiging vertoont zich sneller te normaliseren dan in de meeste andere Europese landen en vooral sneller dan in de eertijds bezette landen, kan men toch nog niet zeggen, dat het in een beslissend stadium is gekomen. De wisselvalligheden, die de bevoorrading kenmerken, maken het nog noodzakelijk om maatregelen te nemen ter reglementering van de invoer, de uitvoer en de productie van sommige goederen en bijgevolg van de prijzen, zo ook het tijdelijk handhaven van steun aan de productie of aan de invoer van sommige eerste levensbehoeften. Daarnaast kent het land nog altijd een stelsel van overbezetting van werkrachten.

Om bovendien de interne evolutie der prijzen en lonen, van de bevrijding tot nu, goed te begrijpen en in het juiste kader te plaatsen, blijkt het gewenst, zo niet noodzakelijk, hun toestand te bezien, zoals die was vlak voor de bevrijding. Daarom vangen wij dit artikel aan met een overzicht van de toestand der lonen en prijzen in België op de dag der bevrijding van het grondgebied. Vervolgens zullen wij in herinnering terugroepen wat sedert dat ogenblik voortdurend het doel was der ten deze door de verschillende regeringen gevolgde politiek, hoe deze politiek verwezenlijkt werd en wat er de gevolgen van waren op de evolutie der prijzen en lonen. Dat leidt ons naar een beschouwing over de huidige toestand en ten slotte zullen wij meer in het bijzonder trachten, die te beoordelen in samenhang met de toekomstige Unie Benelux.

De stand van prijzen en lonen in België op 3 September 1944.

Op 3 September 1944 kenmerkte zich het Belgische economische leven door een ernstige ontwrichting van het prijs- en loonstelsel, terwijl de technische devaluatie van de Belgische frank in Maart 1935, na een korte periode van aanpassing, de Belgische prijzen en lonen gebracht had op een peil van betrekkelijk evenwicht met de overeenkomstige factoren in andere landen en dit evenwicht op onmiskenbare wijze tot uiting kwam gedurende de jaren, die aan de tweede wereldoorlog voorafgingen. Het voorspel van die oorlog en vooral de gereglementeerde inmenging gedurende de bezettingstijd hadden de toestand zeer verward gemaakt, zowel uit het oogpunt der binnenlandse aangelegenheden als ten opzichte der buitenlandse betrekkingen.

In het algemeen genomen was de toestand aan het eind van de bezettingstijd aldus, dat de lonen nominaal geblokkeerd waren op een dicht bij het vooroorlogse staand peil, en dat er een vrij belangrijke stijging van prijzen en kosten van levensonderhoud was gevolgd met zeer grote verschillen in het stelsel der groot- en zelfs der kleinhandelsprijzen. Daardoor kon, kort voor de bevrijding, het gemiddelde peil der kleinhandelsprijzen geschat worden op een indexcijfer van ongeveer 250 in vergelijking met 1936—1938; en dat der groothandelsprijzen op ongeveer 200. Sommige daarvan bevonden zich nog op een hoogte gelijk aan, en soms lager dan, het peil van 10 Mei 1940, terwijl andere belangrijk waren gestegen, soms tot

het vier- of vijfvoudige van vroeger. Eveneens vertoonden de gedeeltelijke indexcijfers der op de bona fide kleinhandelsmarkt betaalde prijzen, dus met uitzondering van de zwarte handel, belangrijke verschillen, die varieerden van het enkelvoudige tot het drie- en zelfs viervoudige.

Deze toestand vloede voort zowel uit het ingrijpen van de bezettingsoverheid als uit de onder de drang der omstandigheden door de Belgische administratieve Overheid genomen maatregelen. De eerstgenoemde hadden trouwens vooral ten doel of tot gevolg de prijzen der nijverheidsproducten, die Duitsland zich in België wenste te verschaffen, zo laag mogelijk te houden en die der goederen, welke het, hetzij rechtstreeks hetzij als tussenpersoon, leverde, tot een maximum op te voeren.

Doel van de prijs- en loonpolitiek bij de bevrijding van het grondgebied.

In de prijs- en loonpolitiek, door de Regering onmiddellijk na de bevrijding van het grondgebied ontworpen, onderscheide men tweeërlei oogmerk:

ten eerste in toenemende mate en zo snel mogelijk de koopkracht en de levensstandaard van de bevolking herstellen; vervolgens het binnenlandse evenwicht der prijzen herstellen door de geleidelijke uitschakeling der abnormale verschillen, evenals het buitenlandse evenwicht, door te trachten een gemiddeld eindniveau te vinden, waardoor de normale concurrentiemogelijkheden van Belgische producten op de buitenlandse markten kunnen worden hersteld.

Men kan dus in deze doelstelling zowel sociale als economische bedoelingen aantonen. Beide hebben trouwens een even duidelijk theoretisch en praktisch belang.

Uitvoering van de prijs- en loonpolitiek sedert de bevrijding.

In de uitvoering van haar politiek heeft de Regering van het ogenblik der bevrijding af zich één ding voor ogen gesteld: namelijk de wisselkoers, door het vaststellen van de pariteit van de Belgische frank ten opzichte van het pond sterling, waardoor een devaluatie van het Belgische geld van 20 pCt. ontstond, in vergelijking met de jaren 1936—1938, welke gewoonlijk als normale vergelijkingsperiode worden aangenomen.

Toen dit uitgangspunt was vastgesteld, moest de pariteitstheorie op grondslag der bekende gegevens uit het buitenland de orde van grootte bepalen der gemiddeld te bereiken niveaus voor de prijs- en loonindex ten opzichte van een oordeelkundig gekozen vergelijkingsperiode.

Op grond van de aldus vastgestelde gegevens was het tweede besluit van de Regering, de maximum grondslag voor de verhooging der nominale lonen vast te stellen: deze werd omstreeks midden September 1944 praktisch gesteld op 60 pCt. der lonen van 1940.

De regeringsorganen moesten vervolgens trachten een progressieve aanpassing te vinden van het peil der prijzen aan de twee eerstgenoemde aldus vastgestelde criteria. In dit verband moge er in de eerste plaats herinnerd worden aan de belangrijke monetaire maatregelen, die volgens de klassieke wetten de inflationaire invloed op de prijzen moesten uitschakelen en tegengaan.

Voor het overige voorzag het program van actie van de aanvang af het tijdelijk handhaven van de onder de bezetting ingestelde reglementering met geleidelijke aanpassing aan het gestelde doel, hetzij door haar te vervangen door nieuwe voorschriften, hetzij door de vrijmaking van de markt naarmate de normalisering voortschreed.

Ongelukkigerwijze hebben de omstandigheden, zowel op het gebied der prijzen als op dat der lonen, de regeringsactie geschaad en zulks te meer, omdat gebrek aan economische discipline bij de bevolking, evenals de invloed van de oorlog, die in gebieden, welke dicht bij het Belgische grondgebied waren gelegen, werd voortgezet, die actie slechts kon tegenwerken.

De werkloosheid werd inderdaad snel opgevan-

gen, zoniet vervangen door een grote spanning op de arbeidsmarkt, vooral voor geschoolde werkrachten, met als gevolg een opdrijving der lonen. Deze toestand werd nog verergerd door het feit, dat de geallieerde legers een groot Belgisch burgerpersoneel aannamen tegen lonen, die ver boven het normale peil lagen. Trouwens, de voortdurende afwezigheid van invoergoederen, de oriëntatie van 's lands voortbrenging op de oorlogshandelingen, zowel Belgische als geallieerde, en de tijdelijke maar duidelijk merkbare bevolkingsaanwas tengevolge van de aanwezigheid op Belgisch gebied van grote contingents bevriende troepen, hebben op de goederenmarkt een inflationaire invloed gehad, die lijnrecht inging tegen het program en de maatregelen der Regering.

Tegen de „sterilisatie” van het geld en haar gevolgen stonden op deze wijze de versnelling van de geldcirculatie en de progressieve ontwikkeling van de bankbiljettenuitgifte, terwijl de maatregelen ter reglementering van de markt en ter vaststelling van de prijzen ter zijde werden gesteld of bestreden door het feit, dat de aanpassing der voedselvoorziening niet voldeed aan de wensen en de verwachtingen, die de „propaganda” al vóór de bevrijding in de gemoederen van de grote massa der bevolking had gewekt.

De omstandigheden, waaronder de vóór de bevrijding ontworpen politiek werd toegepast, bleken aldus te verschillen van die, welke men verwacht had uit hoofde van het feit, dat de oorlogsgebeurtenissen zelf geheel anders waren: het eind der militaire operaties is niet samengevallen met de bevrijding van het grondgebied, welke laatste integendeel sneller en plotselinger kwam dan men had kunnen verwachten.

Vandaar dat, ondanks de continuïteit, die betracht werd in de prijs- en loonpolitiek der verschillende, elkaar sedert de bevrijding opvolgende regeringen, de techniek en de reglementeringsmethoden, die deze politiek meebracht, misshien niet steeds goed aangepast waren aan de omstandigheden. De eerste plannen waren gebaseerd op de hypothese van een betrekkelijk snelle overgang van een toestand van schaarste naar die van overvloed. Die overgang werd zelf ook verlaat en vertraagd. De programma's en de werkwijzen moesten hals over kop aangepast worden aan de omstandigheden, terwijl men toch het uiteindelijke doel en de leidende beginselen van de maatregelen niet uit het oog mocht verliezen; met name werd de weinig soepele vaststelling der prijzen langs reglementaire weg in het algemeen als een noodzakelijk kwaad beschouwd, dat zo spoedig mogelijk moest worden verholpen door een doeltreffende actie tegen de oorzaken ervan. Hierbij moet ook gewezen worden op de toevallige afwezigheid van coördinatie in de quantitative reglementeringsmaatregelen voor goederen en van reglementering hunner prijzen.

Practisch werd de reglementering der lonen verkregen door tussenkomst van de verschillende Nationale Arbeidsconferenties. De reglementering der kleinhandelsprijzen, naar de mate, waarin de ontoereikendheid van de voorziening van de markt het voortbestaan hiervan vereiste, werd toegepast door een strengte volgehouden vaststelling der prijzen in de verschillende stadia van de distributie. Evenzo werden de groothandelsprijzen der voornaamste grondstoffen door de Overheid vastgesteld, terwijl die van de andere producten werden bepaald aan de hand van soepeler formules voor hun bindendverklare of door de toepassing van van te voren vastgestelde coëfficiënten.

De resultaten.

Uit het oogpunt van bereikte resultaten is de toestand dan ook niet zo gelukkig als men had mogen verwachten. De lonen hebben zich inderdaad niet op het oorspronkelijk vastgestelde peil gehandhaafd en tot het midden van het tweede halfjaar 1946 een doorlopend stijgende beweging gevolgd, die ze gemiddeld ver boven het indexcijfer 300 brengt in vergelijking met de jaren 1936—1938. Deze ver-

hoging is niet uniform; terwijl het gemiddelde cijfer overtroffen wordt in de industriële sector, waar de schaarste der arbeiders het grootst is (bouwvak, kolenmijnen), en in de eertijds minder gezochte sectoren (vrouwelijke werkrachten), is zij daarentegen in tal van gevallen niet bereikt, namelijk bij de beloning van handelsbedienden, van het personeel in overheidsdienst en van het personeel van vele openbare of daarnaast werkende diensten. Sedert meer dan een half jaar is de stabiliteit in de salariëring echter opmerkelijk.

Wat de kleinhandelsprijzen betreft, heeft de daling eerst plaats gemaakt voor een tijdelijke versterking van de intensiteit der stijging en zulks tot in het begin van het tweede halfjaar 1945. Het gemiddelde werd toen geschat op het indexcijfer 350. Van die tijd af werd er, na een periode van betrekkelijke vastheid, veeleer een neiging tot dalen waargenomen en men mag wel aannemen, dat die er op het ogenblik nog is. Het gemiddelde indexcijfer wordt op ongeveer 330 gesteld, terwijl de verschillen tussen de prijsgroepen, die aanvankelijk groter waren geworden, vervolgens belangrijk afnamen en hoe langer hoe dichter bij een toestand komen, die men normaal zou kunnen noemen.

Wat de groothandelsprijzen betreft, kon men, wegens de afwezigheid van normale markten voor allerlei goederen en ook door de ontoereikende documentatie, het gemiddelde peil daarvan niet regelmatig bepalen noch hun beweging beoordelen. Niettemin wettigen honderdtallen ramingen de veronderstelling, dat de stijgende tendens niet onderbroken werd, maar dat in zekere mate de verhoging van verschillende prijzen gecompenseerd werd door de verlaging van andere, een verlaging, die het gevolg was van de verbetering op sommige internationale markten. Voorzover men de orde van grootte kan bepalen, lijkt het of het gemiddelde peil der groothandelsprijzen in België thans dat der kleinhandelsprijzen zeer dicht nadert, d.w.z. tegen de 330. Het uiteenlopen der prijzen is hier echter veel duidelijker, zowel naar de aard der goederen als naar het stadium van bewerking.

Het is belangwekkend om hier tevens op te merken, dat het indexcijfer der uitgegeven bankbiljetten evenals dat van de globale geldcirculatie op een niveau komt, dat van dezelfde orde van grootte is als de drie te voren genoemde indexcijfers.

Zo komt het, dat door de verschillende wederwaardigheden op de Belgische markt sedert de bevrijding en ondanks de vele hinderpalen, ondervonden bij de toepassing van de prijs- en loonpolitiek, de diverse algemene groepen (groothandelsprijzen, kleinhandelsprijzen, lonen, geldcirculatie) op een gemiddeld weinig uiteenlopend indexcijfer komen, in vergelijking met de jaren 1936—1938, terwijl de verschillen in de groepen zelf geleidelijk blijven afnemen.

Twee der aspecten van de oorspronkelijke doelstelling der prijspolitiek blijken dus op een bevredigende wijze te zijn bereikt, terwijl de omstandigheden, waaronder de evolutie der prijzen en lonen zich voltrok, van die aard waren, dat men wel niet meer op verrassingen behoeft te rekenen. De belangrijkste factoren, die hun invloed kunnen doen gelden op het gemiddelde peil of op de algemene beweging der prijzen en lonen, schijnen inderdaad hun grootste effect al te hebben gehad, onverschillig, of het gaat om de spanning op de arbeidsmarkt, of de bevoorrading van de geldcirculatie of de enorme vraag, voor ontvoorrading, waarvan het herstel en de heruitrusting afhankelijk zijn. Bovendien zijn overheidsinmenging en -steun thans betrekkelijk beperkt. Men mag dus hopen, dat de aanpassingen, die nog plaats moeten hebben, in gunstige zin zullen doorgaan, d.w.z. zonder wederom het binnenlandse evenwicht te verstoren, terwijl het buitenlandse er stellig door zal worden verbeterd.

In dit verband moet worden erkend, dat het hierboven genoemde peil van 330 het theoretische cijfer, dat de pari-

teit met de buitenlandse indexcijfers mogelijk maakt, te boven gaat, maar het zou gewaagd zijn een orde van grootte van het schijnbare verschil vast te stellen, terwijl er in gunstige zin voorbehoud moet worden gemaakt ten aanzien van deze waardebepaling.

Allereerst is het prijsevenwicht op de wereldmarkt tijdelijk van minder belang dan het tempo van de herstel der productiecapaciteit, en in dat opzicht is de toestand in België gunstig. Daarbij beperken de samenstelling der buitenlandse indexcijfers, evenals de thans gevolgde wijze van hun vaststelling en berekening, hun representatieve waarde. Ten slotte, en ook dat is niet van enig belang ontbloeit, zijn met uitzondering van de Verenigde Staten, de landen wel zeldzaam, waar het huidige prijspeil niet bepaald wordt door belangrijke maatregelen, die de aard ervan min of meer kunstmatig onderhouden. Wanneer die maatregelen en dat ingrijpen van hoger hand eens zullen verdwijnen, zal dat in die landen wijzigingen te weeg brengen, die, uit de Belgische gezichtshoek gezien, slechts gunstig kunnen zijn voor het herstel van het binnenlands evenwicht, dat thans ogenschijnlijk verbroken is.

Het is dus waarschijnlijk, dat de verdere aanpassing van buitenlandse prijzen en lonen, evenals de evolutie van diezelfde factoren in België, er toe zullen bijdragen de huidige ongunstige dispariteit te verminderen.

De toestand ten aanzien van Nederland.

Ten opzichte van Nederland, waarmede België een tolunie heeft gesloten en zich voorstelt om een economische unie tot stand te brengen, staat de zaak anders.

De economische en zelfs de tolunie veronderstellen inderdaad minder een betrekkelijk evenwicht, dan een zeker absoluut evenwicht in prijzen en lonen. Dit betekent niet, dat er soms geen grote verschillen worden voorkomt, vooral wat kleinhandelsprijzen en zelfs lonen betreft. Het is trouwens voldoende om de regionale verschillen der lonen en prijzen in een zelfde land te beschouwen, om te bemerken, dat ten deze een absoluut evenwicht niet noodzakelijk is, te meer, omdat de levenswijze en de gewoonten van de bevolking enkele nog fundamentele verschillen kunnen doen ontstaan.

Wat daarentegen de groothandelsprijzen betreft, zouden belangrijke afwijkingen in de structuur der industriële kostprijzen een ernstig beletsel vormen voor het welslagen van de unie.

Hoe is de toestand op het ogenblik?

Goed vergelijkbare gegevens om aan de hand daarvan een betrouwbare en definitieve studie te ondernemen ontbreken. Evenwel kan men zeggen, dat de klein- zowel als de groothandelsprijzen en de lonen in België op een absoluut niveau staan, dat betrekkelijk hoger is dan in Nederland. Het is vrij bezwaarlijk de grootte te beoordelen van de verschillen, die in de diverse sectoren nogal uiteenlopen.

Trouwens, Nederland is met het herstel van zijn economisch leven nog niet zo ver gevorderd als België en het is nog te vroeg om reeds thans te voorspellen, op welk niveau de prijzen en de lonen daar te lande tenslotte zullen komen. Anderzijds is het Nederlandse reglementeringssysteem strenger en uitgebreider en het wordt beter toegepast dan het Belgische.

Bovendien, zolang aan de gemeenschappelijke grens de barrières voortbestaan, die noodzakelijk zijn wegens de schaarste der voorzieningen en de ontoereikendheid der deviezen in Nederland, zal het bezwaarlijk blijven de respectieve posities van prijzen en lonen met vrucht te bestuderen, meer in het bijzonder gezien uit het oogpunt der te verwezenlijken Unie.

Hoe het ook zij, wanneer we weten, dat het gemiddelde peil in Nederland betrekkelijk lager is dan in België en verder, dat de handelsbalans in Nederland tamelijk ongunstig is, dan lijkt het toch, dat er niets tegen is — integendeel, dat het slechts nuttig kan zijn — om de handelsrela-

ties tussen de beide landen geleidelijk vrij te maken, voorzover deze vrijmaking goederen betreft, die zich in voldoende mate in ieder der beide landen bevinden. De éénwording van de Belgisch-Nederlands-Luxemburgse markt zou in dat geval de Belgische markt, wat betreft de ontwikkeling der prijzen, en de toestand in Nederland ten opzichte van het evenwicht in de handelsbalans, slechts kunnen saneren.

Slotbeschouwing.

Wanneer wij een samenvatting van het voorafgaande willen geven, zouden wij zeggen, dat aan de vooravond van het sluiten ener tolunie met Nederland het Belgische prijs- en loonstelsel zich opnieuw heeft aangepast op het punt van uitgang is teruggekomen; dat de binnenlandse spanningen, die er nog altijd zijn, betrekkelijk zwak zijn en dat de evolutie van hun structuur zich gunstig laat aanzien.

Wat echter het evenwicht met het buitenland betreft, lijkt de toestand op het eerste gezicht minder gelukkig, hoewel het moeilijk is hierover een definitief oordeel te vellen; zolang de documentatie over het buitenland niet nauwkeuriger wordt en er in andere landen belangrijke regeringsmaatregelen van kracht blijven, die het peil van prijzen en lonen kunstmatig beïnvloeden.

Ten aanzien van de toekomstige tolunie met Nederland, staat de zaak anders. Het Belgische peil staat iets boven het Hollandse, maar het laatstgenoemde kan nog niet als definitief worden aangenomen.

Ongelukkigerwijze staat de deviezenpositie en de goederenvoorziening van Nederland niet toe, het nemen van maatregelen onder het oog te zien, die de huidige verhoudingen snel zouden kunnen normaliseren. Er zouden echter dadelijk pogingen in het werk gesteld kunnen worden om het ruilverkeer geleidelijk te ontwikkelen, hetgeen zeker niet weinig zou bijdragen tot het verkrijgen van het zo zeer gewenste evenwicht.

Brussel.

A. WIBAIL.

DE NEDERLANDSE PRIJS- EN LOON-STRUCTUUR IN VERBAND MET DE UNIE.

Voor een economische Unie tussen België, Nederland en Luxemburg, dat wil dus zeggen voor een vrije handel tussen deze gebieden onderling, is het niet nodig, dat het prijsniveau in alle delen van het uniegebied gelijk is. Ook ten tijde van de internationale vrijhandel bestonden tussen de afzonderlijke landen verschillen in prijsniveau, evenzeer als dat, in meer of mindere mate ook het geval is tussen de verschillende streken van een enkel land. Nog zijn er bijv. hier te lande verschillen in prijsniveau tussen stad en platteland, die zijn terug te leiden tot loonverschillen, op hun beurt weer in belangrijke mate een gevolg van verschillen in arbeidsproductiviteit. Dergelijke verschillen zouden niet bestaan, indien de productiefactoren arbeid en kapitaal absoluut mobiel waren. Zelfs met het kapitaal is dit niet volledig het geval; in veel bewegelijkheid hiervan wel zeer veel groter dan vroeger. De economische theorie heeft bewezen en de economische praktijk heeft bevestigd, dat deze verschillen voor een vrije handel geen beletsel behoeven te zijn. Integendeel, ondanks deze verschillen zijn alle partijen bij vrije handel gebaat.

De verschillen in prijs- en loonniveau tussen Nederland en België zijn momenteel echter van een andere soort dan de juistgenoemde. Vóór de oorlog lag het Belgische prijs- en loonniveau in doorsnee enigermate beneden het Nederlandse. Bij een praktisch gelijk gebiedsvaluta-verhouding is de situatie momenteel precies omgekeerd. De indexcijfers voor lonen en kosten van levensonderhoud liggen, vergeleken met het peil in 1939, voor Nederland beneden de 200, voor België waarschijnlijk boven de 300.

Vele incidentele informatie wijzen er op, dat het Belgische prijsniveau ook absoluut thans in velerlei opzicht boven het Nederlandse ligt, terwijl waarschijnlijk ook het loonpeil hoger is. Deze verschuiving is het gevolg van een verschil in ontwikkeling tijdens de periode van afgeslotenheid tussen 1940 en 1947.

Onmiddellijke opheffing van de economische grens onder deze omstandigheden zou slechts zonder bezwaar kunnen plaatsvinden, indien het aanpassingsproces, hetwelk daarop zou volgen, geheel volgens het boekje zou verlopen en dus de voorwaarden daarvoor, nl. vrije prijsaanpassing, vrije loonaanpassing en een automatische gouden standaard — dan wel een ander automatisch werkend geldstelsel — verzekerd waren. Waarbij dan de vraag of de sociale repercussies, die zich tijdens dit aanpassingsproces zouden voordoen, zouden worden aanvaard, nog niet eens worde gesteld. Zelfs voor de in de machinatie der economische politiek niet-ingewijde kan het echter geen geheim zijn gebleven, dat deze voorwaarden niet zijn vervuld. Het aanpassingsproces zou dus niet automatisch verlopen. Op het gebied van prijzen, lonen en valuta zouden spanningen ontstaan. De doeleinden, welke de Regeringen in dit opzicht willen bereiken, zouden ernstig in gevaar worden gebracht. Dit zou voornamelijk gelden voor het land, waar de grootste veranderingen zouden plaatsvinden. Dat dit land Nederland zou zijn staat buiten twijfel. Bij het bestaan van prijsverschillen tussen twee landen zal opheffing van de economische grens in tijden van relatieve overvloed een aanpassing van het hoogste aan het laagste prijsniveau met zich brengen. In tijden van schaarste echter zal het laagste prijsniveau zich aan het hoogste optrekken.

Betekent dit, dat een economische Unie tussen België, Nederland en Luxemburg voor afzienbare tijd moet worden verworpen? In genen dele. Schrijver dezes staat op het standpunt, dat de verwezenlijking dezer Unie op langere termijn gezien, van zo uitzonderlijk grote betekenis moet worden geacht, dat alles in het werk moet worden gesteld haar zo spoedig mogelijk in practijk te brengen. Voor een juiste beoordeling, van mogelijkheden en middelen dient daartoe evenwel eerst de situatie in beide landen iets meer in bijzonderheden onder ogen te worden gezien.

In Nederland is het prijsniveau, na een door verschillende factoren bepaalde snelle stijging gedurende het eerste jaar na de bevrijding, sedert het midden van 1946 globaal gesproken gestabiliseerd. Weliswaar zijn de groothandelsprijzen sedertdien nog gestegen, doch de kosten van levensonderhoud zijn bij een weging van het goederenpakket op voor-oorlogse basis gehandhaafd op 198, bij een weging op na-oorlogse basis op 180¹⁾. Dit cijfer kan in de komende maanden nog enige wijziging ondergaan als gevolg van de doorwerking der krasse stijgingen op de grondstoffenmarkten van de laatste maanden²⁾, doch waarschijnlijk is, dat de verscherpte prijspolitiek sedert het eind van het vorig jaar dit effect geheel of gedeeltelijk compenseert. Tenzij de stijgende tendens op de goederenmarkten zich voortzet, is niet aan te nemen, dat dit niveau zich grondig zal wijzigen.

De opinie is vrij algemeen, dat de prijssituatie op vele dezer markten overspannen is en in Amerika verwacht men in de tweede helft van dit jaar een daling. Mocht deze daling zich manifesteren dan zal het prijsniveau hier te lande dienovereenkomstig in beperkte mate omlaag kunnen worden gebracht. Men mag dus rekening houden met de mogelijkheid, dat het Nederlandse prijsniveau in grote lijnen gezien zijn top heeft bereikt en in de toekomst een daling zal ondergaan, een daling, die aanvankelijk niet snel kan zijn, omdat zij in meer of mindere mate zal moeten worden gecompenseerd door de vermindering van

¹⁾ Dit is het cijfer voor de m.i. meest representatieve bevolkingsgroep, nl. die met een inkomen van f 40 tot f 50 per week.

²⁾ Ook de wederinvoering der invoerrechten alsmede de wijziging der omzetbelasting zal een zekere invloed hebben.

de subsidies van verschillende aard, die momenteel in het prijsniveau zijn verwerkt.

De Nederlandse loonontwikkeling is globaal gezien op ongeveer dezelfde hoogte tot stilstand gekomen. De totaal-index van de uurlonen bedroeg in Augustus 1946 174,6 en in Februari jl. 176,1. De inkomensindex voor vier groepen van industriële arbeiders, die blijkens de ervaring representatief kan worden geacht voor de totale nijverheid, bedroeg in de tweede helft van 1946 186, zonder rekening te houden met de op het eind van het vorig jaar verhoogde kindertoeslag en 193 met inbegrip hiervan. Aangezien onder de huidige omstandigheden door het gros van de arbeidersbeweging een zgn. derde loonronde wordt afgewezen, kan worden aangenomen, dat het loonniveau zich voorshands op deze hoogte zal handhaven, indien geen belangrijke stijging der prijzen zich zou voordoen, hetgeen op grond van het bovenstaande niet waarschijnlijk moet worden geacht.

Aangenomen kan voorts worden, dat, globaal gezien weer, het Nederlandse prijsniveau zich op dezelfde hoogte als het Engelse bevindt, terwijl het loonniveau waarschijnlijk iets onder het Engelse ligt. Dit feit doet de Nederlandse Regering, gezien de primaire noodzaak van export nu en in de toekomst, er naar streven de bestaande verhouding t.o.v. het Engelse prijs- en loonpeil op zijn minst genomen te handhaven. Technisch moet dit met het huidige systeem van prijsbeheersing doorvoerbaar worden geacht.

Uiteraard zal het definitieve niveau mede afhankelijk zijn van de resultaten der financiële en der handelspolitiek, die als doel hebben een sluitend maken van begroting en betalingsbalans. De prijs- en loonpolitiek staat niet op zichzelf. Zij maakt deel uit van het totale economische beleid. De politiek als geheel genomen zal tenslotte bepalen, waar het uiteindelijke prijs- en loonniveau, inguldens uitgedrukt, zal komen te liggen. Er is echter geen aanleiding aan te nemen, dat de huidige verhouding tot het Engelse niveau in goud uitgedrukt niet op zijn minst genomen zou kunnen worden gehandhaafd. En, het zij nog eens uitdrukkelijk herhaald, handhaving van deze verhouding wordt als essentieel beschouwd met het oog op het herwinnen van de export en daarmee het op de duur in evenwicht brengen van de betalingsbalans.

De aanpassing tussen de Belgische en de Nederlandse prijsniveaux zal dus niet kunnen plaatsvinden door stijging van het Nederlandse prijsniveau, doch moeten plaatsvinden door daling of eventueel relatief sterkere daling van het Belgische niveau.

Wat nu is in grote trekken de situatie in België? Wat prijzen en lonen betreft beschikken wij hier over minder exacte gegevens dan in Nederland. Als een zekere benadering van de kosten van levensonderhoud kunnen wij gebruik maken van een ongewogen kleinhandelsprijsindex voor een 56-tal goederen. Omstreeks de bevrijding lag dit indexcijfer op ongeveer 280 vergeleken met de jaren, die aan de oorlog voorafgingen. Dit cijfer bereikte zijn top omstreeks October 1945 met 360 (ook wordt evenwel een cijfer van 399 genoemd). In Juni 1946 was het gedaald tot 315, ten dele als gevolg van de algemene prijsverlaging met 10 pCt., kort tevoren toegepast. Daarna steeg het geleidelijk weer. In Februari 1947 stond het op 332.

Men zou verkeerd doen deze cijfers zonder meer te vergelijken met de Nederlandse. De samenstelling is beperkter en het indexcijfer is ongewogen. Met name zitten de huren, die officieel met 40 pCt., doch in de practijk vaak met meer zijn gestegen, er niet in³⁾. Het schijnt echter wel de op incidentele informatie berustende indruk te bevestigen, dat de kosten van levensonderhoud in België niet onbelangrijk hoger zijn dan in Nederland. Voorts laat het enige conclusies toe met betrekking tot de beweging der prijzen.

³⁾ Een Ontwerp van Wet tot een niet onbelangrijke verdere verhoging is bij de Kamer in behandeling.

Van de aanvang af heeft men in België de beïnvloeding van het prijsniveau meer gezocht langs de ouderwetse weg van vraag en aanbod dan langs die van een sterke prijsbeheersing. Indien men over de middelen beschikt, is deze weg nog altijd de beste. België verkeerde aanvankelijk in dit opzicht in een relatief gunstige positie door zijn deviezeninkomsten uit de Congo en de bevrijdingslegers, alsook door zijn grotere kolonproductie. Deze positie heeft weliswaar de ondergrondse stijging in het eerste jaar na de bevrijding niet kunnen verhinderen, zij heeft haar, geholpen door directe prijsbeheersingsmaatregelen, stellig binnen de perken gehouden. De lonen stegen evenwel in minder sterke mate. Zij lagen direct na de bevrijding op ongeveer 180, in October 1945 op ongeveer 275. De daaruit voortvloeiende spanning tussen lonen en prijzen gaf aanleiding tot de algemene prijsverlaging met 10 pCt. in Mei 1946. Het effect daarvan was echter slechts tijdelijk, zoals blijkt uit de stijging van het prijsindexcijfer gedurende de volgende maanden. Het loonindexcijfer steeg in December 1946 op 320.

Evenals in Nederland liggen de indexcijfers voor prijzen en lonen zeer globaal gesproken dus in elkanders buurt.

Conclusie: in Nederland is een verhoging van betekenis van het prijsniveau niet waarschijnlijk, terwijl met de mogelijkheid ener daling mag worden rekening gehouden. In België schijnt het prijsniveau zich blijkens de indrukken der laatste maanden eveneens op de bereikte hoogte te handhaven. Ook daar streeft men intussen met kracht naar verlaging, met name door stimulering van de invoer. Of dit op korte termijn voldoende effect zal hebben, moet worden afgewacht. Een redelijke kans op aanpassing der beide prijsniveaus zal m.i. eerst aanwezig zijn, wanneer een krachtige internationale prijsdaling inzet. Gegeven de betere voorzieningssituatie in België is de mogelijkheid geenszins uitgesloten, dat die daling aldaar sneller verloopt dan bij ons. Al zit men ook in België met hoge levensmiddelen subsidies.

Het ware niet zeer verstandig voor deze feitelijke situatie de ogen te sluiten. Onder de huidige omstandigheden zou een spoedige opheffing van de economische grens tussen beide landen stellig een inflationistische beweging in Nederland en misschien ook in België ontketenen. Het mag met recht worden betwijfeld, of de Nederlandse Regering aldus de beginselen, die tot dusver haar economische politiek hebben bepaald, overboord zou willen gooien, hoe groot ook het belang van een spoedige verwezenlijking ener volledige economische Unie kan worden geacht. Er is aanleiding de vraag te stellen, of de samenwerking vooralsnog niet — actiever dan tot dusver — moet plaatsvinden op het handelspolitieke terrein. Een volledige opheffing der economische grens kan eerst mogelijk worden geacht, wanneer de prijsdaling, die zonder twijfel het einde der schaarste-economie zal begeleiden, de beide prijsniveaus langs natuurlijke weg dichter bijeen zal brengen. De vraag blijft dan nog over — ditmaal van de kant van België gezien — of tenslotte niet op de een of andere wijze een aanpassing van de lonen tot stand moet worden gebracht, wil de economische vereniging zonder bezwaar verlopen. De concurrentiemogelijkheid is reeds nu een probleem, waarover men zich in België zorgen maakt.

Wij moeten ons er immers zeer goed van bewust zijn, dat het er niet slechts om gaat een Nederlands-Belgisch-Luxemburgse Unie te verwezenlijken, doch een dergelijke Unie met een zoo laag mogelijk kostenniveau. Dergelijke streven er bewust dan wel uit kortzichtigheid naar, de economische grens op zo kort mogelijke termijn te doen verdwijnen, hetzij omdat men daarvan een prijsverhoging verwacht, hetzij omdat men onvoldoende begrip heeft voor de consequenties van een nu te hoog opgevoerd kostenpeil voor de economische Unie in de toekomst. In dit verband zal men er goed aan doen het overleg tussen belanghebbenden uit beide landen over prijs- en productie-

regelingen met een kritisch oog te bezien. Onder het mom van bevordering der concurrentie door afschaffing van overheidsmaatregelen zou men hier wel eens tot afspraken kunnen komen, die straks met werkelijke concurrentie heel weinig te maken zouden hebben. De Unie als geheel zou er weinig mee gebaat zijn, wanneer zij van de overheidsreglementering in de corporatieve reglementering zou vallen. Wij zullen m.i. moeten streven naar een zo vrij mogelijke handel in het Uniegebied, slechts beperkt waar dit strikt noodzakelijk en in het Uniegebied als geheel technisch doorvoerbaar is.

De prijsaanpassing zal reeds nu overal tot stand moeten worden gebracht, waar dit zonder gevaar voor ondermijning van de algemene politiek mogelijk is. Zij zal als geheel echter moeten plaatsvinden in een tempo en op een niveau, dat met de belangen van de Unie op langere termijn bezien in overeenstemming is.

De Belgisch-Nederlands-Luxemburgse Unie kan een economisch krachtcentrum in Europa worden. Welk gebied heeft grotere mogelijkheden? Zij heeft een gunstige geografische ligging, zij beschikt over belangrijke basisgrondstoffen, haar verkeersnet is uitmuntend, zij heeft een intelligente werkzame bevolking, de efficiency harer productie is groot, haar politieke stabiliteit eveneens. Zouden wij er tevens in slagen haar de laagste productiekosten van het Westen te bezorgen, haar voordelen als industriële vestigingsplaats waren ongeëvenaard.

Zou de fantasie te boude zijn dat, gegeven de verwarde politieke en economische constellatie van het huidige Europa, de Belgisch-Nederlands-Luxemburgse Unie bij een weloverwogen beleid de eerste en voornaamste hoeksteen van het nieuwe Europa zou kunnen worden? Is het volstrekt ondenkbaar, dat wat velen thans voor de schemering houden de dageraad zou zijn? Of, om met Martin Sommers in de „Saturday Evening Post” een ander beeld te gebruiken, zou het in plaats van vijf minuten voor twaalf pas half één kunnen zijn?

's-Gravenhage.

Prof. G. BROUWERS.

BEDRIJFSRATIONALISATIE EN LANDBOUPOLITIEK.

Op het verband tussen de mogelijkheden tot bedrijfsrationalisatie enerzijds en de ontwikkeling der productie (c.q. consumptie-) en prijsverhoudingen anderzijds, werd reeds gewezen in een vorig artikel¹⁾, waarin het vraagstuk der bedrijfsrationalisatie werd behandeld. In dit verband schuilen een aantal gezichtspunten, die voor een juist inzicht in het vraagstuk van zeer groot belang zijn en waaraan tot nu toe nog betrekkelijk weinig aandacht is geschonken. De reden hiervan is gelegen in het feit, dat deze gezichtspunten eerst dan van betekenis worden, indien omtrent de mogelijkheden tot bedrijfsrationalisatie als zodanig voldoende bekend is om veranderingen op grotere schaal mogelijk te maken.

Het gaat hierbij hoofdzakelijk om vier kwesties.

In de eerste plaats deze. De gegevens, waarvan bij het onderzoek naar de meest rationele wijze van bedrijfsvoering wordt uitgegaan, hebben betrekking op een bepaalde cultuurperiode. De resultaten gelden dan ook voor de productie- en prijsverhoudingen, zoals die tijdens die cultuurperiode bestonden. Iedere nieuwe productiemogelijkheid en iedere verandering in de prijzen van producten en productiemiddelen (incl. lonen) kan het dus noodzakelijk maken de gevonden standaardbedrijfsvoeringen te wijzigen.

Dit is, althans in theorie, een ernstig bezwaar, dat echter ieder onderzoek, waarvan de uitkomst ten onder invloed van de voortschrijdende wetenschap en de conjunctuur

¹⁾ Zie: „Bedrijfsrationalisatie in de landbouw” in „E.-S.B.” van 7 Mei 1947, blz. 366.

staan, aankleeft. Het gaat er nu om, welke invloed dit bezwaar in de praktijk heeft.

De kans, dat nieuwe producten en productiemethoden het beeld van de Nederlandse landbouw in enkele jaren aanzienlijk veranderen, is, als de huidige snelle ontwikkeling der mechanale arbeidsmethoden is afgesloten, gering. Ook voor het prijs- en loonpeil mag, gezien het thans over de gehele wereld tot uiting komend streven, in de naaste toekomst een zekere mate van stabiliteit worden verwacht. Het gevaar, dat de resultaten van bedrijfseconomische onderzoeken eigenlijk reeds verouderd zijn op het moment, waarop zij ter beschikking komen en het hierbij dus om een voortdurend „achter de feiten aankomen” zou gaan, mag dus met een grote mate van waarschijnlijkheid voor de toekomst buiten beschouwing worden gelaten.

Daarmede is dan het praktische bezwaar van eventuele veroudering op korte termijn der onderzoeksresultaten vervallen. De algemene ontwikkelingsgang door de jaren heen zal echter altijd blijven bestaan en een periodieke herhaling van het onderzoek, bijv. om de 3 jaar, is dus onvermijdelijk. Hierbij kunnen de richtlijnen dan aan het eventuele prijsverloop worden aangepast en intussen naar voren gekomen nieuwe mogelijkheden in het onderzoek worden betrokken. Deze gang van zaken bestaat voor ieder op de praktijk gericht onderzoek en kan dus moeilijk als een bezwaar worden gezien.

De tweede kwestie betreft het volgende:

Wanneer de standaardbedrijfsvoering voor een bepaald gebied afwijkt van hetgeen tot nu toe in dat gebied gemiddeld gebruikelijk was, dan zullen er bij algemene toepassing van de standaardbedrijfsvoering productieverhuizingen optreden, in ieder geval regionaal en, wanneer deze regionale verhuizingen elkaar niet compenseren, ook landelijk. Er kan dus, vergeleken bij de bestaande toestand, een overschot of een tekort aan bepaalde producten en (of) productiemiddelen ontstaan.

Het hangt nu van de algemene consumptiemogelijkheden, d.w.z. voor Nederlandse verhoudingen meestal de export- en importmogelijkheden, af, in hoeverre deze productieverhuizingen, volgens de wet van vraag en aanbod, prijsveranderingen ten gevolge hebben. Deze kunnen dan het van de rationalisatie verwachte voordeel vergroten; maar ook geheel of gedeeltelijk te niet doen of zelfs in een nadeel doen veranderen.

In de meeste gevallen, vooral bij productieverhuizingen van enige omvang, zal met dit gevaar inderdaad rekening moeten worden gehouden. Op welke wijze dit dient te geschieden, is afhankelijk van de wijze, waarop de kennis der standaardbedrijfsvoeringen door de Overheid wordt gehanteerd. Wanneer de toepassing dezer kennis door de boer vrijwillig wordt gelaten, zij het dan gestimuleerd door de Voorlichtingsdienst, dan zal het aanpassingsproces betrekkelijk langzaam en geleidelijk verlopen. Van grote, op korte termijn tot prijsontwrichting leidende productieverhuizingen zal dus geen sprake zijn. Dit des te minder, daar de standaardbedrijfsvoeringen alleen uit de voor het betrokken gebied reeds van belang zijnde mogelijkheden zijn geselecteerd, zodat zeer ingrijpende wijzigingen in de te verwachten productie weinig zullen voorkomen.

De langs deze weg tot staad komende productieverhuizingen en de eventuele invloed daarvan via het prijspeil op de bedrijfsresultaten zullen dus eerst na meerdere jaren van betekenis worden. Het tempo is daardoor ongeveer gelijk aan dat van de hiervoor genoemde ontwikkeling van productiemogelijkheden en prijspeil. Het in rekening brengen van de gevolgen van eventuele productieverhuizingen kan daardoor samenvallen met de toch reeds noodzakelijke periodieke herhaling van het onderzoek. Bij een vrije ontwikkeling levert het gebruik der standaardbedrijfsvoeringen, als grondslag van de voorlichting, dus geen praktische bezwaren op.

Anders en ernstiger wordt deze kwestie echter, indien,

om welke reden dan ook, de standaardbedrijfsvoeringen als grondslag voor bedrijfsordening zouden worden genomen. Dan treden eventuele productieverhuizingen wel op korte termijn op, met alle gevolgen van dien. In dat geval moeten de standaardbedrijfsvoeringen op grond van de berekende verhuizingen en de kennis der marktverhoudingen zodanig worden gecorrigeerd, dat geen prijsontwrichtende overschotten of tekorten behoeven te worden gevreesd.

Deze correcties zullen in de meeste gevallen een geringere rationaliteit der bedrijfsvoering veroorzaken, maar deze, zo gunstig mogelijk berekende, achteruitgang zal uiteraard kleiner zijn dan die tengevolge ener prijsontwrichting. Het vaststellen der gecorrigeerde standaardbedrijfsvoeringen kan met behulp van het bij het algemene onderzoek verkregen materiaal op vrij eenvoudige wijze geschieden.

De derde kwestie sluit nauw bij het voorgaande aan. Stel nl. dat in de toekomst, om welke reden dan ook, de Nederlandse landbouwproductie weer aan bepaalde quantitatieve eisen zou moeten voldoen. Deze reden kan zeer verheugend zijn, bijv. een internationale productie-ordening via de F.A.O., doch ook zeer tragisch, bijv. een nieuwe oorlog, met alle daartussen gelegen mogelijkheden.

Wanneer één van deze gevallen zich voordoet, zouden er dus weer, evenals in de afgelopen jaren, productieregelingen tot stand moeten komen en het gaat er dan om de juiste middenweg te vinden tussen de eisen hiervan en die ener rationele bedrijfsvoering. Bij de productieregelingen, zoals die tot nu toe hebben bestaan en nog bestaan, valt van dit principe weinig te bespeuren. Bij de nog zeer beperkte kennis omtrent hetgeen onder een rationele bedrijfsvoering moet worden verstaan, kon dit ook moeilijk anders. Het huidige systeem van productieregeling berust vrijwel geheel op het vaststellen van maximum- of minimumpercentages van de op ieder bedrijf in een bepaald tijdvak (het basisjaar) met het betrokken gewas bebouwde oppervlakte of het van de betrokken veesoort aanwezige aantal dieren. Er wordt dus weinig of geen rekening gehouden met het al of niet (meer) rationeel zijn van deze oppervlakten en aantallen. Op deze wijze blijft de bestaande spreiding in de bedrijfsvoeringen practisch volledig gehandhaafd en worden de bedrijven met een niet-rationele bedrijfsvoering in feite gedwongen in hun fout te blijven volharden.

De oplossing van dit vraagstuk is hierin gelegen, dat bij het vaststellen van productieregelingen in het vervolg niet meer zou moeten worden uitgegaan van de bestaande toestand, maar van de resultaten van het bovenbedoelde onderzoek, dus van de standaardbedrijfsvoeringen. Voorzover de hierbij te bereiken productie van de te stellen eisen afwijkt, zouden dan, evenals bij de vorige kwestie beschreven, op de standaardbedrijfsvoeringen correcties moeten worden toegepast, die eveneens uit de bij het onderzoek verkregen gegevens kunnen worden afgeleid. Voor die producten, waarvoor productieregeling noodzakelijk is, moet dan de oppervlakte of het aantal dieren volgens de (eventueel gecorrigeerde) standaardbedrijfsvoering worden voorgeschreven.

Op deze wijze wordt de rationalisatie der bedrijfsvoering niet alleen zo min mogelijk belemmerd, maar zal deze in vele gevallen zelfs worden bevorderd. Dit zal des te meer het geval zijn naarmate het doel der productieregeling verhevener is met als ideaal de wereldproductie-ordening door de F.A.O.

De vierde en laatste kwestie is die van het prijspeil.

Indien, zoals bij deze beschouwing is vooropgesteld, de Overheid de boer bepaalde prijzen voor zijn producten garandeert, dan neemt zij tegenover de gemeenschap, die de daaraan verbonden kosten moet opbrengen (hetzij direct in de consumentenprijs, hetzij indirect door toelagen uit de Schatkist) de verplichting op zich, te zorgen, dat deze kosten zo laag mogelijk zijn.

Dit is alleen dan het geval, wanneer de richtprijzen niet meer, zoals tot nu toe, op de gemiddelde productiekosten bij de bestaande toestand zijn gebaseerd, maar op die bij de meest rationele wijze van bedrijfsvoering. De richtprijzen moeten dus op een zodanig peil worden gesteld, dat bij een bedrijfsvoering, die ongeveer met de standaard voor de betrokken groep overeenkomt, redelijke bedrijfsuitkomsten worden verkregen. Dat op bedrijven, waar uit sleur of conservatisme, althans uit vrije wil, van de standaardbedrijfsvoering wordt afgeweken, dan lagere uitkomsten worden verkregen, mag bij de bepaling van het prijspeil geen punt van overweging zijn. Dit moet eerder als een gunstige factor worden gezien, daar de belangstelling voor de voorlichting op dit gebied krachtadig zal worden gestimuleerd.

De vraag, wat er onder redelijke bedrijfsuitkomsten moet worden verstaan, valt eigenlijk buiten het kader van deze beschouwing. Enkele van de belangrijkste factoren, die daarbij van invloed zijn, dienen hier voor een goed begrip van de gehele prijskwestie te worden genoemd.

Evenals in een zaak op een gunstige stand en in een goed geoutilleerde fabriek bij eenzelfde beleid meer wordt verdiend dan in een zaak op minder gunstige stand en in een fabriek met een verouderde inrichting, zo zal op een bedrijf met goede grond en gunstige ligging enz., van nature een hogere ondernemersbeloning redelijk zijn dan op een bedrijf met armere grond en minder gunstige ligging.

De hieruit voortvloeiende verschillen kunnen echter door verschillende andere factoren worden beïnvloed. De voornaamste hiervan is het gevoerde beleid, d.w.z. wat de boer met zijn bedrijf doet. Zo zal van nature op de klei een hogere ondernemersbeloning worden verworven dan op het zand. Een zandboer kan echter door een intensieve bedrijfsvoering, bijv. met varkens en pluimvee, dit verschil weer, althans gedeeltelijk, opheffen.

Naast deze factoren bestaat echter nog die van de sociaal redelijke ondernemersbeloning. Op grond van sociale overwegingen, zou het prijspeil zodanig moeten zijn, dat de uit natuurlijke omstandigheden voortvloeiende verschillen geen invloed op de ondernemersbeloning hebben. Het is duidelijk, dat een in totaal redelijke ondernemersbeloning op een middenweg moet worden gevonden. Er zullen dus verschillen bestaan. In een kleiweidegebied zal de redelijke ondernemersbeloning bij een zelfde bedrijfsvorm hoger liggen dan in een veenweidegebied (bijv. in Friesland, Overijssel en Noord-Holland) enz.

Op deze verschillen kan en mag via het prijspeil dan geen invloed meer worden uitgeoefend. Indien blijkt, dat een aantal der zo, voor bepaalde gebieden, resp. grootte-klassen, vastgestelde, redelijke, ondernemersbeloningen uit sociaal oogpunt bezwaarlijk (i.c. te laag) zijn, dan kan worden getracht hierin door afzonderlijke maatregelen verbetering te brengen. Deze maatregelen kunnen variëren tussen iets als de huidige toeslag voor lichte gronden en het invoeren van een nieuwe bedrijfsvorm, zoals bijv. de varkens- en pluimveeteelt op de zandgronden omstreeks 1900. Van de hiervoor bestaande mogelijkheden komt de toeslag of steun pas in de laatste plaats als uiterste redmiddel in aanmerking.

De bepaling van het prijspeil in overeenstemming met een redelijke ondernemersbeloning bij een rationele bedrijfsvoering is niet zo eenvoudig als het op het eerste gezicht lijkt.

Bij het onderzoek naar de standaardbedrijfsvoering werd uitgegaan van een bepaald prijspeil, dat voor een tijdvak van meerdere cultuurperiodes nagenoeg constant moest blijven. Naast de standaardbedrijfsvoering kan dus ook voor iedere groep de daarbij behorende ondernemersbeloning worden berekend. Wanneer nu blijkt, dat deze beloningen hoger of lager zijn dan hetgeen als redelijk is aangenomen, dan moet hierin door middel van prijswijzigingen verbetering worden gebracht. Iedere wijziging in

het prijspeil tast echter de grondslag van het gehele onderzoek aan.

Dit heeft alleen dan geen gevolgen voor de juistheid der resultaten, indien de prijzen van alle producten met eenzelfde percentage kunnen worden verhoogd of verlaagd, dus het gehele prijspeil op een ander niveau wordt gebracht. In dat geval blijven de onderlinge verhoudingen gehandhaafd, zodat er geen verschuivingen in de standaardbedrijfsvoering optreden.

Deze gang van zaken is echter alleen dan mogelijk, indien de berekende ondernemersbeloningen voor alle groepen ongeveer in gelijke mate te hoog of te laag zijn. Over het algemeen zal dit echter niet het geval zijn, maar zullen de berekende ondernemersbeloningen deels ongeveer juist maar ook deels te hoog en deels te laag zijn, of althans, indien slechts van te hoog of te laag sprake is, dit in zeer verschillende mate.

Een eerste, gedeeltelijke, oplossing is het zodanig wijzigen van het algemene prijspeil, dat in een zo groot mogelijk aantal landbouwgebieden, resp. bedrijfsgrootte-klassen, de redelijke ondernemersbeloning wordt benaderd. Voor de dan nog resterende groepen bestaan twee mogelijkheden:

- a. dat in de daarbij behorende afwijkende ondernemersbeloningen een zodanige regelmaat valt te onderkennen, dat deze kunnen worden toegeschreven aan het te hoog of te laag zijn van de prijs van bepaalde producten, die alleen voor die groepen van belang zijn;
- b. dat de afwijkingen, althans op het eerste gezicht, een willekeurig karakter dragen.

• De eerste mogelijkheid zal bijv. zo kunnen voorkomen, dat alle veenkoloniale bedrijven aan te hoge bedrijfsuitkomsten komen door een te hoge fabrieksaardappelprijs of meer algemeen, dat alle kleine zandbedrijven aan te lage uitkomsten komen door een te lage prijs voor bacon en (of) eieren. Deze oorzaken kunnen uit kostprijsboekhoudingen worden opgespoord. Voor deze gevallen kan dan het bereiken van de redelijke ondernemersbeloning mogelijk worden gemaakt door de prijs der betrokken producten te verlagen of te verhogen.

Hierdoor worden uiteraard wel de onderlinge verhoudingen tussen de prijzen en dus de grondslagen van het onderzoek aangetast, maar door het vaststellen der prijswijzigingen in overeenstemming met de kostprijzen kan worden voorkomen, dat er ten opzichte van de rationaliteit van de gevonden standaardbedrijfsvoeringen verschuivingen optreden.

Wanneer bijv. het corrigeren van een te lage ondernemersbeloning op de kleine zandbedrijven, uitsluitend via de varkensprijs (indien deze de voornaamste oorzaak is), dit bedrijfsonderdeel te winstgevend zou maken, moeten ook andere voor de betrokken bedrijven kenmerkende producten, wier prijs een (zij het minder ernstige) oorzaak van het tekort is, in de correctie worden betrokken. Voor de andere gebieden, resp. grootte-klassen, waar de betrokken producten niet van belang zijn, hebben deze wijzigingen uiteraard geen gevolgen.

Hoewel de praktische toepassing van dit correctiesysteem niet altijd even eenvoudig zal zijn, biedt zij toch geen moeilijkheden, die niet reeds bekend en praktisch oplosbaar gebleken zijn.

Wat de tweede mogelijkheid betreft, afgezien van de invloed van ziekten en bijzondere weersomstandigheden, waarmee bij de prijsbepaling geen rekening mag worden gehouden, bestaan er geen absoluut willekeurige afwijkingen. Wanneer er tussen de ondernemersbeloning, zoals die voor de standaardbedrijfsvoering voor een groep bedrijven is gevonden, en de voor die groep als redelijk aangenomen beloning nog verschillen bestaan, die niet aan bovenbedoelde bijzondere invloeden en (of) systematische fouten in het prijspeil te wijten zijn, dan worden deze verschillen altijd veroorzaakt door omstandigheden, die verband houden

met hetgeen onder een redelijke ondernemersbeloning moet worden verstaan.

De correctie van deze verschillen valt dus buiten de invloedssfeer van het prijspeil. Zij moeten dan hieraan worden toegeschreven, dat bij het bepalen van de redelijke ondernemersbeloning de overwegingen van natuurlijke of die van sociale aard teveel invloed hebben gehad.

De verschillen tussen de redelijke en de, voor de standaardbedrijfsvoering, berekende ondernemersbeloning, die ook na de boven aangegeven correcties van het prijspeil nog blijven bestaan, moeten dus op de als redelijk gestelde ondernemersbeloning worden verhaald. Voorzover daardoor sociale onrechtvaardigheden ontstaan, moeten deze langs de weg van de reeds genoemde bijzondere maatregelen worden opgeheven.

Bij de hierboven aangegeven wijze van „empirische” prijsvorming kan het laagst mogelijk, redelijke, prijspeil worden bereikt, terwijl de zekerheid bestaat, dat een eventueel onvermijdelijke steunregeling slechts daar terecht komt, waar zij inderdaad een sociale noodzaak is.

Bij dit gedeelte dezer beschouwing, speciaal dat betreffende het prijspeil, moet wel in het oog worden gehouden, dat de geschetste ontwikkeling voor een belangrijk deel een toekomstbeeld is, waarvan de verwezenlijking nog niet aanstaande kan zijn.

Vóór alles, en dit ten besluite, moet het bedrijfseconomisch onderzoek zodanig worden ontwikkeld — en de grondslagen daarvoor (methode en materiaal) zijn thans aanwezig — dat het zijn functie ten dienste van de rationalisatie van de Nederlandse landbouw ten volle kan vervullen.

Conclusies.

1. Voor een rationele bedrijfsvoering in de Nederlandse landbouw is het noodzakelijk, niet alleen te streven naar verbetering in bedrijfsonderdelen, maar ook en vooral naar verbetering in de bedrijfsvoering als geheel.
2. De mogelijkheid daartoe wordt geboden door bedrijfseconomisch onderzoek, waarbij het bedrijf als eenheid wordt beschouwd.
3. Het materiaal voor deze vorm van onderzoek is in voldoende mate aanwezig en de methode van verwerking is thans in een praktisch bruikbare vorm ontwikkeld.
4. Dit onderzoek heeft ten doel de selectie van de meest rationele bedrijfsvorm uit de voor iedere groep van vergelijkbare bedrijven bestaande, en algemeen toepasbare, mogelijkheden.
5. Deze „standaardbedrijfsvoering” dient in de eerste plaats te worden gebezigd als richtlijn (doch ook niet meer dan dat) voor de algemene bedrijfsvoorlichting.
6. Daarnaast vormen de gegevens van de daarbij te bereiken productie en kostprijs de meest juiste grondslag voor het overheidsbeleid ten aanzien van eventuele productie- en prijsregeling.

Dr Ir A. W. G. KOPPEJAN.

DE MONETAIRE EN FINANCIËLE TOESTAND VAN FRANKRIJK.

II.

Prijsontwikkeling en prijspolitiek.

In het eerste artikel onder bovenstaand opschrift¹⁾ werd er op gewezen, dat sinds het einde van 1946 bij de pogingen tot stabilisatie van de monetaire toestand van Frankrijk terecht in sterkere mate dan voorheen de nadruk is gelegd op de prijspolitiek. Alvorens op de recente prijspolitieke maatregelen in te gaan, is het nodig, een globale

indruk te verschaffen van de daling van de binnenlandse waarde van de franc, welke van de sedert het einde van de oorlog plaats gehad hebbende prijsstijging het gevolg is geweest.

Het indexcijfer der groothandelsprijzen (1938 = 100), dat in September 1944 op 254 stond, was aan het einde van 1945 gestegen tot 461 en aan het einde van 1946 tot niet minder dan 839²⁾. Het indexcijfer der kleinhandelsprijzen (1938 = 100) steeg van 290 in September 1944 tot 497 aan het einde van 1945 en 865 aan het einde van 1946. Het indexcijfer der industriële urenlonen (1938 = 100), dat in October 1944 op 240 stond, bereikte in October 1945 een niveau van 375; het laatst bekende loonindexcijfer dateert van Augustus 1946, toen het 470 aanwees.

Reeds tijdens de Duitse bezetting en in versterkte mate na de bevrijding heeft men getracht, de prijsstijging in bedwang te houden door middel van prijs subsidies. In 1944 werd frs 59 milliard aan prijs subsidies besteed, in 1945 frs 85 milliard en in 1946 frs 77 milliard. Veel succes heeft men met deze subsidiepolitiek niet gehad. De voordelen blijken niet op te wegen tegen het nadeel van de belasting van het staatsbudget. Op grond van de erkenning „on ne peut combattre les effets de l'inflation par un surcroit d'inflation” (Minister Schuman) is men in de loop van 1946 overgegaan tot opheffing van verschillende prijs subsidies.

De prijsstijging, in eerste instantie teweeggebracht door de expansie van het geldvolume en de prijsstijging der invoergoederen, heeft het wantrouwen in de waarde van het geld vergroot en tot hamsterverschijnselen en dientengevolge tot een versterking van de prijsstijging zelf geleid. De spanning tussen lonen en prijzen heeft tot vele arbeidsconflicten aanleiding gegeven. De „overgangsregering” Blum, die aan het einde van 1946 aan het bewind was, kwam tot de erkenning, dat een drastische poging moest worden gedaan, door rechtstreeks ingrijpen in de prijsvorming het inflatiegevaar te bezweren en het vertrouwen in de waarde van het geld te herstellen.

De door het kabinet-Blum voorbereide „prijzenslag” werd tot uitvoering gebracht door de Regering-Ramadier, waarin André Philip als minister van Economische Zaken en Robert Schuman als minister van Financiën optrad.

Met ingang van 1 Januari 1947 was over de gehele linie een prijsverlaging met 5 pCt. bevolen. Op 1 Maart 1947 volgde de tweede fase van de prijzenslag. Beoogd wordt, door een meer gedetailleerde regeling voor verschillende artikelen verschillende prijsverlagingen te bewerkstelligen, zodat het gemiddelde prijsniveau circa 10 pCt. onder het niveau van eind December 1946 komt te liggen. In het bijzonder worden de handelsmarges beknop. Tevens is een verbod van excessieve voorraadvorming afgekondigd, waarvan de naleving, naar wij in het eerste artikel zagen, wordt gesteund door de Conseil National du Crédit. Voorts is sedert 1 Januari een loonstop van kracht. Alleen worden de laagste lonen — beneden frs 7.000 per maand — aangepast; deze loonsverhogingen worden gefinancierd door middel van een compensatiefonds, waarin alle werkgevers 1 pCt. van de betaalde loonsom moeten storten.

Het voorlopige resultaat van de prijzenslag is geweest, dat de handelsomzetten vrij sterk zijn teruggelopen als gevolg van terughoudendheid der kopers, die met een voortzetting van de prijsdaling rekening houden. Het indexcijfer der kleinhandelsprijzen is van eind December 1946 tot eind April 1947 gedaald van 865 tot 837, d.i. met ruim 3,2 pCt. De groothandelsprijzen daarentegen hebben tot en met Februari 1947 hun stijging voortgezet; eerst daarna daalde het indexcijfer der groothandelsprijzen met ruim 5,1 pCt. In hoeverre de pogingen tot het beperken van de tot dusver omvangrijke zwarte handel reeds enig resultaat hebben opgeleverd, is thans nog niet

¹⁾ Dit laatste cijfer is, behalve op gereglementeerde prijzen, voor een deel mede gebaseerd op vrije prijzen.

²⁾ Opgenomen in het nummer van 21 Mei 1947.

te beoordelen. Het zal vooral afhangen van de „prijsdiscipline” van het Franse publiek, waaraan steeds veel heeft ontbroken, of men er in zal slagen, langs de weg der prijsbeheersing het inflatiegevaar te bezweren. Daartoe zal het noodzakelijk zijn, de prijscontrole algemeen te maken. Het tot dusver bestaande systeem, waarbij in vele gevallen voor eenzelfde artikel „prix taxés” naast „prix libres” bestonden, heeft begrijpelijkerwijze zeer onbevredigend gewerkt. Het aanbod van de betrokken artikelen op de markten, waar de vastgestelde prijzen golden, was uiteraard vrijwel steeds nihil.

De investeringspolitiek.

Evenmin als de prijsontwikkeling kan in de huidige omstandigheden uiteraard de ontwikkeling der investeringen aan het vrije spel van krachten worden overgelaten. Evenals in de meeste andere Europese landen wordt in Frankrijk sedert de bevrijding de investeringspolitiek van overheidswege geleid. Teneinde de investeringen in de door de Overheid gewenste banen te leiden, zijn tweeërlei maatregelen genomen. In de eerste plaats wordt in de staats-huishouding thans een scherpe scheiding gemaakt tussen de financiering der overheidsinvesteringen enerzijds en de financiering der lopende staatsuitgaven anderzijds. In de tweede plaats is men overgegaan tot een gezamenlijke regeling van overheidsinvesteringen en particuliere investeringen. De investeringscontrole in engere zin — de controle aan de goederenzijde — is in handen gelegd van een centraal planbureau, het „Commissariat général au plan de modernisation et d'équipement”, onder directie van Monnet. Dit planbureau, dat wordt gefinancierd uit de winst, welke aan het einde van 1945 bij de devaluatie van de franc was verkregen uit de herwaarding van de goudvoorraad van de Banque de France, heeft in 1946 een zeer gedetailleerd investeringsplan gepubliceerd voor de verschillende takken van industrie, het zgn. „plan-Monnet”. De kosten van de uitvoering van dit plan worden voor de jaren 1947—1950 geraamd op circa frs 2.200 milliard, waarvan ongeveer de helft door de Staat zal moeten worden gefinancierd. De controle op de financiering van investeringen is in handen gelegd van de reeds genoemde Conseil National du Crédit, die aan het einde van 1945 werd ingesteld bij de invoering van de nieuwe wettelijke regeling van het bank- en credietwezen³⁾. Terwijl het planbureau de prioriteiten vaststelt — voor de jaren 1947 tot en met 1950 is zulks reeds geschied —, bepaalt de Conseil de vorm, de frequentie en de procedure van de kapitaal aantrekking. Tot dusver is de credietcontrole, in tegenstelling tot de eigenlijke investeringscontrole, nog in een betrekkelijk rudimentair stadium. Vermelding verdient in dit verband echter nog, dat een „Centrale des Risques” is ingesteld, die de gehele credietverlening dient te overzien.

De financiële verhouding ten opzichte van het buitenland.

Tenslotte verdient, alvorens tot het trekken van conclusies over te gaan, de ontwikkeling van de financiële verhouding van Frankrijk tot het buitenland de aandacht.

Tot en met 1939 werd het tekort op de Franse handelsbalans vrijwel volledig gecompenseerd door het actieve saldo van de dienstenbelans en van de renten- en dividendenbalans. Vooral het vreemdelingenverkeer leverde een belangrijke bijdrage tot de dekking van het invoeroverschot. De uitvoer dekte vóór de oorlog ongeveer twee derde van de invoer.

De verhouding tussen in- en uitvoer heeft zich sedert het einde van de oorlog — en vooral sedert de devaluatie

³⁾ Op grond van wetten van 2 December 1945 zijn, behalve de Banque de France, ook de grootste vier handelsbanken genationaliseerd, terwijl de grootste „banques d'affaires” onder toezicht van een regeringscommissaris werden gesteld. Voorts werd een „Commission de contrôle des banques” ingesteld en werd een scherpe scheiding doorgevoerd tussen depositobanken, banques d'affaires en banken voor lang en middellang crediet.

van de franc aan het einde van 1945, die aan de concurrentiepositie der exportindustrie ten zeerste ten goede kwam — niet ongunstig ontwikkeld. Werd in 1945 nog slechts 20,6 pCt. van de invoer door de uitvoer gedekt, in 1946 bedroeg dit percentage reeds 43,3 pCt. en in het eerste kwartaal van 1947 zelfs 62,3 pCt.

Herstel van de vooroorlogse verhouding tussen in- en uitvoer is evenwel niet toereikend voor herstel van het evenwicht in de lopende posten der betalingsbalans. In de eerste plaats is de absolute omvang van het invoeroverschot thans aanzienlijk groter dan vóór de oorlog, ook indien men rekening houdt met de waardevermindering van de franc. In 1938 bedroeg het invoeroverschot per maand gemiddeld \$ 35,2 miljoen, in 1946 gemiddeld \$ 92,8 miljoen en in het eerste kwartaal van 1947 gemiddeld \$ 81,2 miljoen. In de tweede plaats is het saldo van de renten- en dividendenbalans thans negatief. In verband met de liquidatie van buitenlandse beleggingen enerzijds en de opnemng van credieten in het buitenland anderzijds kan voorlopig geen actief saldo van de renten- en dividendenbalans worden verwacht. Hoewel het vreemdelingenverkeer weer deviezenwinst zal opleveren, kan geen evenwicht in de lopende posten der betalingsbalans worden verwacht, zolang niet de uitvoer in verhouding tot de invoer een nog aanmerkelijk grotere toeneming dan tot dusver heeft ondergaan.

In de eerder aangehaalde „Inventaire de la Situation Financière” wordt een prognose gegeven van de ontwikkeling der betalingsbalans in de periode tot en met 1950. Daarbij wordt aangenomen, dat in 1950 het evenwicht van de lopende posten der betalingsbalans zal zijn hersteld. Daartoe is een zodanige opvoering van de export nodig, dat zelfs een klein uitvoeroverschot wordt bereikt. Over de jaren 1946 tot en met 1949 wordt een totaal tekort op de lopende posten der betalingsbalans geraamd ten bedrage van circa \$ 4,9 milliard; het tekort op de handelsbalans over deze periode wordt geraamd op circa \$ 4,2 milliard.

In 1946 bedroeg de invoer \$ 1.965 miljoen, de uitvoer \$ 851 miljoen, het tekort op de handelsbalans derhalve \$ 1.114 miljoen. Voor 1947 heeft de Regering de invoer geraamd op \$ 2.860 miljoen, de uitvoer op \$ 1.225 miljoen. Voor dekking van het geraamde invoeroverschot ad \$ 1.635 miljoen was bij de aanvang van 1947 \$ 625 miljoen beschikbaar op reeds gecontracteerde buitenlandse credieten. Aan deviezeninkomsten uit hoofde van de vordering van deviezen, herstelbetalingen en enige andere deviezenbronnen rekent de minister van Financiën voor 1947 op eveneens circa \$ 625 miljoen. Er resteert dan derhalve nog een tekort op de betalingsbalans van bijna \$ 400 miljoen, dat uit nieuwe credieten moet worden gedekt.

Bij de Internationale Bank te Washington heeft Frankrijk een credietaanvraag ingediend ten bedrage van \$ 500 miljoen. Volgens recente berichten is thans tot een bedrag van \$ 250 miljoen aan deze aanvraag voldaan. Daarmede is voor het eerste halfjaar van 1947 een dreigend dollartekort afgewend. Evenals voor andere West-Europese landen is voor Frankrijk, gezien de grote mate van afhankelijkheid van invoer uit het dollargebied, het dollartekort het meest nijpend. Van de credieten, die in 1945 en 1946 werden verkregen van de Export-Import Bank en van de Amerikaanse Regering, in totaal \$ 1.920 miljoen, was eind October 1946 reeds \$ 1.200 miljoen verbruikt. Nadien zijn reeds orders in de Verenigde Staten geplaatst voor een totaal bedrag van circa \$ 900 miljoen, zodat de verplichtingen uit dien hoofde de credietruimte met \$ 180 miljoen overtreffen. Met de verlening van het genoemde crediet van de Internationale Bank is derhalve een acuut dollartekort voorlopig bezworen.

Eén der belangrijkste voorwaarden voor de zo noodzakelijke opvoering van de export is uiteraard het bereiken en handhaven van stabiliteit van de binnenlandse waarde van de franc. Ook uit extern-monetair oogpunt is derhalve

het welslagen van de „prijzenslag” van het grootste belang. Alleen in dat geval zal het vermoedelijk mogelijk zijn, zonder nieuwe devaluatie van de franc de export verder op te voeren. Intussen mag niet over het hoofd worden gezien, dat ook bij handhaving van het huidige prijsniveau de „koopkrachtpariteit” van de franc niet geheel in overeenstemming is met de tegenwoordige wisselkoersen. Neemt men aan, dat in 1938 de koersverhouding franc-dollar ongeveer in overeenstemming was met de koopkrachtpariteit tussen Frankrijk en de Verenigde Staten, dan leert een berekening aan de hand van de ontwikkeling der groothandelsprijzen in beide landen, dat door de devaluatie van de franc in December 1945 dit evenwel te groot werd hersteld. In 1946 is evenwel de stijging van de groothandelsprijzen in Frankrijk niet onbelangrijk groter geweest dan in de Verenigde Staten, waardoor het bedoelde evenwicht ten nadele van Frankrijk is verbroken. Stelt men de verhouding van de groothandelsprijzindices in 1938 op 100 en de gemiddelde koersverhouding in 1938 eveneens op 100, dan blijkt de koopkrachtpariteit van de franc tegenover de dollar aan het einde van 1946 te zijn gedaald tot 21,4, terwijl de muntpariteit ongeveer 29,2 bedraagt. Het zou intussen niet juist zijn, hieruit te concluderen, dat een verdere devaluatie van de franc wenselijk moet worden geacht. Een berekening van koopkrachtpariteiten is, gezien de verschillen in samenstelling en representativiteit der indexcijfers, slechts een grof middel om de werkelijke verhoudingen te benaderen. En bovendien mag niet uit het oog worden verloren, dat zich ook in de meeste andere landen in 1946 een vrij aanzienlijke prijsstijging heeft voltrokken — voor een belangrijk deel onder invloed van de prijsstijging in de Verenigde Staten —, zodat de concurrentiepositie van Frankrijk wellicht minder ongunstig is dan uit de hier gegeven globale cijfers zou blijken.

Een ander belangrijk punt, dat bij de opvoering van de Franse export in het oog dient te worden gehouden, is de in Frankrijk zeer nijpende schaarste aan arbeidskrachten. In weinig landen is dit vraagstuk zo ernstig als in Frankrijk. Door bevordering van immigratie en door inschakeling van Duitse arbeidskrachten tracht men dit euvel zo veel mogelijk te verhelpen. Voorts wordt veel aandacht besteed aan de modernisering van de Franse industrie, die — mede tengevolge van de stilstand tijdens de bezetting — een belangrijke achterstand vertoont ten opzichte van vele andere landen, met name ten opzichte van Engeland. Het planbureau heeft niet alleen tot taak, globale prognoses en plannen te ontwerpen, doch houdt zich in belangrijke mate tevens bezig met ver uitgewerkte plannen tot rationalisatie van tal van takken van het bedrijfsleven. Een bijzondere moeilijkheid bij het opvoeren van de uitvoer spruit ook voort uit het luxe karakter van vele Franse exportindustrieën. Slechts in het kader van bilaterale handelsverdragen is het mogelijk, in de huidige omstandigheden deze luxe artikelen op enigszins belangrijke schaal te exporteren.

De omvangrijke tekorten, welke de Franse handelsbalans sedert de bevrijding heeft vertoond, zijn ten dele door buitenlandse credieten, doch in belangrijke mate ook door intoring op de Franse goud- en deviezenvoorraden gedekt. De goudvoorraad van de Banque de France en van het Stabilisatiefonds is sedert het einde van de oorlog gestadig gedaald; de deviezenvoorraad evenzeer. De mobilisatie van het gehele Franse deviezenbezit werd bevorderd door een wet van 26 December 1945, waarbij de Regering werd gemachtigd, tot vordering van goud, deviezen en buitenlandse effecten over te gaan. Tot dusver werden gevorderd: een deel van het particuliere goudbezit, dollars, ponden sterling, ponden van de Britse dominions en mandaatgebieden, Zwitserse francs, Zweedse kronen en drie series Engelse effecten.

De aantrekking van buitenlandse credieten heeft sedert de bevrijding een grote omvang aangenomen. Leningen

op lange en middelmatige termijn werden aan de Franse Regering verstrekt door de Amerikaanse Regering, de Export-Importbank, de Canadese Regering en de Britse Regering. Voorts werden van tien landen kortlopende credieten verkregen. Op 1 October 1946 was in totaal beschikt over frs 236 miljard ten laste van een totaal aan buitenlandse credieten ten bedrage van frs 338 miljard. Bovendien lopen er nog buitenlandse schulden van vóór de oorlog ten bedrage van frs 12,6 miljard. De dienst der buitenlandse staatsschuld wordt voor 1947 geraamd op \$ 76,4 miljoen. Gezien de orde van grootte van de overige posten der betalingsbalans kan de belasting van deze overige posten der dienst der buitenlandse staatsschuld niet ondraaglijk worden geacht.

Conclusies.

Het is niet gemakkelijk, op grond van het voorafgegaane een positieve uitspraak te doen ten aanzien van de huidige monetaire en financiële toestand van Frankrijk. Vast staat, dat Frankrijk nog vrij ver van een evenwichtige monetaire en financiële situatie verwijderd is. Van stabiliteit kan zeker nog niet worden gesproken. Noch evenwicht in de staatsbegroting, noch evenwicht in de lopende posten der betalingsbalans lijkt spoedig voor verwezenlijking vatbaar. Drastische beperking der staatsuitgaven, sterke opvoering der productie- en exportcapaciteit en bovenal verhindering van een verdere prijs- en loonstijging zijn de primaire taken, waarvoor de Franse Regering zich op economisch gebied ziet gesteld. Zolang er in Frankrijk een Regering aan het bewind is, die een juist inzicht in de economische problematiek paart aan de nodige doortastendheid, behoeft aan de economische toekomst van Frankrijk niet te worden gewanhoopt.

Overheidsmaatregelen zijn evenwel niet voldoende. Uit de voorafgegaane beschouwingen is wel gebleken, dat één der belangrijkste strategische factoren in de monetaire en financiële ontwikkeling van Frankrijk is gelegen in de prijsontwikkeling. Zowel de handhaving van de binnenlandse waarde van de franc als de vergroting van de uitvoer hebben ten stabiliteit; of nog beter: verlagende van het prijsniveau tot onmisbare voorwaarden. De waarde van de franc staat of valt voor een belangrijk deel met de economische discipline van het Franse volk als geheel. Juist aan deze economische discipline van het publiek, met name aan de nodige „prijsdiscipline”, heeft het evenwel tot dusver in Frankrijk in belangrijke mate ontbroken. De politieke onrust, die de laatste tijd eerder toegenomen dan verminderd is, heeft in dit opzicht een zeer schadelijk effect. Slechts wanneer een doortastende overheids-politiek, die voldoende begrip ontmoet bij de bevolking, gepaard gaat met een belangrijke versterking van de economische discipline, zal het evenwel mogelijk zijn, de Franse franc voor verdere devaluaties te behoeden.

C. GOEDHART.

INGEZONDEN STUK.

STEUEN AAN DE WONINGBOUW DOOR PARTICULIEREN.

De heer H. van Saane schrijft ons:

Met belangstelling nam ik kennis van het artikel onder bovenstaande titel van Mr Wilkens in Uw nummer van 26 Maart jl.

Ondanks de vele bezwaren, die de heer Wilkens in dit artikel ontwikkelt tegen de Financiële Regeling Woningbouw 1947, komt hij aan het slot van zijn betoog tot de conclusie, dat deze Regeling voor de speculatief ingestelde bouwondernemer aanvaardbaar zou zijn, wanneer de Minister voor de eerste 10 of 15 jaar de rentevoet van 4 pCt. tot 5 pCt. zou verheffen.

De berekeningen van de heer Wilkens, die leiden tot een exploitatietekort, zijn echter niet juist, omdat hij uitgaat van een jaarlijkse aflossing ad 2 pCt. van de hy-

potheek, zowel over de rendabele als de niet-rendabele bouwkosten. De niet-rendabele bouwkosten worden echter na 10, respectievelijk 15 jaar, als bijdrage-ineens door het Rijk aan de ondernemer terugbetaald; op deze wijze vindt een dubbele aflossing (afschrijving) op het niet-rendabele deel plaats. Dat de liquiditeit van de ondernemer dan in het gedrang komt, is alleszins verklaarbaar.

Naar mijn mening moet jaarlijks op de hypotheek een bedrag gelijkstaande aan 2 pCt. van 85 pCt. over de rendabele bouwkosten worden afgelost, en aan het eind van de 10-, respectievelijk 15-jarige periode de bijdrage-ineens worden aangewend ter aflossing van de hypotheek der niet-rendabele bouwkosten.

Ik heb aan de hand van dezelfde cijfers als het voorbeeld van bovengenoemd artikel, een exploitatiebegroting voor het eerste jaar opgesteld, zomede een begroting voor het 11e jaar der exploitatie. In deze opstelling heb ik aangenomen, dat, bij gelijk blijvende huren, na 10 jaar het bedrag ad f 17.300 niet-rendabele bouwkosten in zijn geheel is uitgekeerd en de bijdrage van het Rijk is vervallen. Volgens deze berekening is het exploitatiesaldo over het eerste jaar f 163,65, gelijkstaande met 3 pCt. over het eigen geld (f 5.500) van de ondernemer.

Door aflossing op de hypotheek neemt dit bedrag jaarlijks iets toe, en wordt over een periode van 10 jaar een gemiddelde rente van 3½ pCt. van het eigen geld verkregen. Het 11e jaar laat een exploitatie-overschot van f 260,21 of ruim 4½ pCt. van het eigen geld. Ik geef toe, dat deze exploitatie-uitkomsten wel wat karig zijn tegenover het risico van de ondernemer.

Nieuwbouw van bescheiden middenstandswoningen.

als voorbeeld genomen 1 benedenhuis met 2 bovenwoningen.			
grond	f 4.000,—	rendabele bouwkosten	f 14.200,—
bouwkosten	„ 31.500,—	niet-rendabele bouwkosten	„ 17.300,—
		grond	„ 4.000,—
	f 35.500,—		f 35.500,—
		hypotheek	„ 30.000,—
		eigen geld	f 5.500,—
aflossing hypotheek 2 % van 85 % van f 14.200,—			
per jaar, na 10 jaar f 17.300,— ineens.			

Huren:

benedenhuis	f 40,—	per maand	-	f 480,—	p. j.
bovenhuis	„ 35,—	„	„	„ 420,—	p. j.
bovenhuis	„ 35,—	„	„	„ 420,—	p. j.
				f. 1.320,—	
Rijksbijdrage 4 % van f 17.300,—				„ 692,—	
				f 2.012,—	

normale exploitatiekosten eerste jaar:

belastingen	f 180,—
assurantie	„ 15,75
huurderving	„ 26,40
onderhoud	„ 158,40
administratie	„ 26,40
	f 406,95
rente hypotheek 4 % van f 30.000,—	„ 1.200,—
aflossing hypotheek 2 % van 85 % van f 14.200,—	„ 241,40
	„ 1.848,35

(3 % van eigen geld ad f 5.500,—) Saldo f 163,65

normale exploitatiekosten elfde jaar:

(bij gelijkblijvende huren) *		Huren	f 1.320,—
lasten (zie boven)			f 406,95
rente hypotheek 4 % van f 10.286,—			
(f 30.000,—) ./. 10 × 241,40 plus			f 411,44
aflossing, respectievelijk afschrijving 2 % van 85 % van f 14.200,—			„ 241,40
			„ 1.059,79

(4½ % van eigen geld ad f 5.500) Saldo f 260,21
*) bij hogere netto huuropbrengst ontstaan gunstiger saldi.

Dr Ir H. G. van Beusekom geeft in zijn artikel „Financiering van de woningbouw” in „E.S.B.” van 14 Mei een berekening, die in vorm afwijkt van de bovenstaande, en waarbij geen afschrijving, respectievelijk aflossing, op het rendabele deel der bouwkosten plaatsvindt, doch slechts de voorgeschreven aflossing van 2 pCt. op de hoofdsom der (eventuele) tweede hypotheek.

Ik ben mét Dr van Beusekom van mening, dat het niet-rendabele deel der bouwkosten moet worden afgeschreven uit de bijdrage, die na 10 of 15 jaar à fonds perdu wordt verrekend, maar dan is het ook noodzakelijk, dat de aflossingen op het rendabele deel der bouwkosten uit de exploitatie-opbrengst kunnen geschieden.

De berekening van Dr van Beusekom geeft een exploitatie-tiekort van f 37,56; waar echter aan de debetzijde een bedrag van f 60 is opgenomen als rente van eigen geld en een bedrag van f 21,84 voor risico, winst, enz., is er in feite geen tekort, maar een saldo van f 44,28, overeenkomende met een rente van ca 3 pCt. van het eigen geld.

De Financiële Regeling Woningbouw 1947, die nu voor ons ligt en die in duidelijkheid reeds veel te wensen overlaat, wordt gecompliceerd door de tweeslachtige vorm, waarin het Rijk steun verleent; immers, bij een stijging van de huuropbrengst geeft het herzien der bijdrage aanleiding tot ingewikkelde berekeningen: de uitkering-ineens wordt verminderd en de jaarlijks uit te keren rente wordt dienovereenkomstig verlaagd.

Het is daarom te betreuren, dat het voorstel van de Contact Commissie voor Onroerende Zaken-dato 9 Februari 1946 aan de minister van Financiën, waarbij een regeling is voorgesteld, die in grote trekken met de onderhavige regeling overeenstemt, doch waarbij de niet-rendabele stichtingskosten annuïteitsgewijze in bijv. 20 jaar door het Rijk worden terugbetaald, door de Minister niet is aanvaard. Tegenover de huidige Regeling had dit voorstel het aantrekkelijke, dat tijdens de eerste exploitatiejaren de ondernemer meer liquide middelen werden gelaten en dat hij aan normale aflossingsverplichtingen op zijn hypotheek kon voldoen. Afgezien daarvan moet uit een oogpunt van budgettering de terugbetaling van de niet-rendabele bouwkosten in annuïteiten ook voor de Staat aantrekkelijker zijn dan de verplichting om over 10 of 15 jaar enorme sommen te moeten uitkeren, tenzij men speculeert op belangrijke huurverhogingen.

Tenslotte wil ik de aandacht van de heer Wilkens vestigen op de winstmogelijkheid, die voor de speculatieve bouwondernemer ook bij de huidige regeling aanwezig is in de marge, die ligt tussen de netto-bouwkosten van deze ondernemer en de door hem met het Rijk overeengekomen bouwsom. De Overheid zal met eenzelfde marge rekening moeten houden bij het bepalen der bouwsom van de beleggende bouwer, in casu de institutionele belegger, of de man, die een huis voor eigen bewoning wil stichten op basis van de Financiële Regeling Woningbouw 1947. Immers, deze groepen van huiseigenaren zullen zich de hulp moeten verschaffen van architect en aannemer, wier kosten, respectievelijk winsten, de bouwkosten niet onbelangrijk zullen verhogen. Voor toepassing van de Financiële Regeling zal de bouwsom van deze groepen uiteindelijk voor de Overheid maatgevend moeten zijn.

Wordt van deze norm uitgegaan, dan zal hierin voor de speculatieve bouwondernemer een gezonde prikkel liggen om te streven naar verlaging der bouwkosten; de heer Wilkens zal het met mij eens zijn, dat dit tenslotte de weg moet zijn om tot normale verhoudingen tussen huren en bouwkosten terug te keren.

Naschrift.

In de „N. R. C.” van 21 Mei jl. is in het hoofdartikel „Problemen van de wederopbouw” reeds gewezen op de cardinale fout van het betoog van de heren van Beusekom en van Saane, als zou een aflossing van ongeveer 2 pCt. op de eerste hypotheek niet nodig zijn, omdat na 10 of 15 jaar de rijksbijdrage daarvoor kan worden gebruikt. Het is immers volstrekt niet zeker, dat deze bijdrage in eens inderdaad zal volgen en ik voeg er aan toe: het is zelfs zeer onwaarschijnlijk en ongewenst.

Onwaarschijnlijk, omdat het tegenwoordige huurpeil op de duur zeker niet zal kunnen worden gehandhaafd.

zodat de bijdrage alsdan zal verminderen of zelfs geheel zal kunnen vervallen.

Ongewenst, omdat men de woningproductie het beste kan opvoeren door zoveel mogelijk de natuurlijke toestand te benaderen, waarbij het huurpeil wordt beheerst door de kosten van de nieuwbouw.

Tegen het slot van het door de heer van Saane gestelde heb ik dit bezwaar, dat men geen algemene regeling mag baseren op een bijzondere situatie als bijv. die van de heer van Saane, die de verschillende kwaliteiten van zeer bekwaam bouwer, architect en kapitaalkrachtig exploitant in zich verenigt, zodat hij wel het mogelijk verlies, dat hij in een dezer functies leidt, kan compenseren met de winstkansen, die hij in andere kwaliteit nog ziet.

Mr J. WILKENS.

INTERNATIONALE NOTITIES.

RUSLAND'S ECONOMISCH HERSTEL.

Rusland verloor in de tweede wereldoorlog ongeveer 5 miljoen combattanten en 9 miljoen burgers. Daarnaast werd het Westelijk en Zuidelijk deel van het land, bij uitstek vruchtbaar en de zetel van tal van industrieën, verwoest. Dit betekent een belangrijke achteruitgang van de productieve kracht.

Het herstel vindt plaats volgens een nieuw 5-jarenplan, waarvan de leidende gedachte is: uiterste beperking van de consumptie en bevordering van de productie. „Once again”, aldus de verslaggever van „The Times” van 28 Mei jl., „factories, heavy machinery, mines... come first; housing and many elementary human requirements come last”. Het herstel van de verwoeste gebieden wordt gezien als een noodzaak; de blik wendt zich echter in het bijzonder naar het Oosten, naar de Oeral en daaraan voorbij. In 1913 kwam 1/10 van de steenkolen uit deze gebieden, in 1936 bijna 1/3, in 1940 36 pCt., in 1950 zal ongeveer de helft daarvan afkomstig zijn. De staalproductie vertoont dezelfde tendentie, t.w. van 1/5 in het begin der revolutie tot 51 pCt. in 1950. Voor olie zijn de cijfers als volgt: 1913 5 pCt., 1940 12 pCt.; in 1950 zal 36 pCt. uit deze Oostelijke gebieden komen. Vele industrieën, zoals die van machines, chemische artikelen en dergelijke, zullen eveneens in toenemende mate naar het Oosten worden verplaatst.

Het herstelplan wordt met ijzeren consequentiet en uitvoer gebracht. Zo is er geen sprake van stakingen of absentisme. Daarnaast wordt de arbeidsproductiviteit door tal van incentieven gestimuleerd. Het gebrek aan voldoende geschoolde arbeidskrachten doet zich in belangrijke mate gevoelen.

Hierdoor, en door het gebrek aan grondstoffen, blijft de behaalde productie weliswaar niet beneden het peil van 1945, maar wel beneden dat van de gestelde doeleinden. Bijv.: ijzer en staal 92 pCt. van het plan, olie in het Oostelijk deel 91 pCt., kolen 97 pCt.; hout bereikte een hoogte van 86 pCt., bouwmaterialen 92 pCt. Dit alles werd openlijk erkend en met grote energie gaat men voort. Uiteindelijk is het doel daarin gelegen, dat men een zo groot mogelijke autarkie wil bereiken en wel „at whatever cost in labour and temporary privation”.

Eigen moeilijkheden ten volle beseffend, is Rusland niettemin overtuigd, dat de moeilijkheden in andere landen groter zullen blijken te zijn; met name verwacht men een depressie in de Verenigde Staten.

Een welkome bijdrage voor de Russische inspanning zouden eventuele herstelbetalingen uit Duitsland vormen. Zij zouden het tempo van herstel en verdere industrialisatie kunnen versnellen en daardoor de tijd van ontvoering voor de bevolking bekorten.

EEN VIJFJARENPLAN IN JOEGOSLAVIE.

Bij het Joegoslavische parlement is thans een vijfjarenplan in behandeling, met behulp waarvan men tegen

1951 een verdubbeling van de steenkool-, cokes- en ijzerertsproductie ten opzichte van 1939 hoopt te bereiken; terwijl men de electriciteitsvoortbrenging denkt te verviervoudigen. Speciale aandacht zal worden geschonken aan de landbouw. De ontwikkeling van de zware industrie dient te worden bevorderd, aldus de voorstanders van het plan, teneinde zelf de uitrusting te kunnen produceren, nodig om de landbouw te mechaniseren. Men verwacht, dat de productie van ploëgen in 1951 negen maal zo groot zijn als in 1939, de kunstmestproductie zal tegen die tijd verviervoudigd zijn. Ongeveer 400.000 ha moerasland zal worden gedraineerd en een 400.000 ha droog land bevoeid.

„Jugoslavia certainly needs a programme of reconstruction of this kind”, zegt „The Economist” van 24 Mei jl. Gedurende 1946 heeft de UNRRA miljoenen voor de hongerdood behoed en tal van transport- en uitrustingsmoeilijkheden opgelost, waardoor in elk geval een gedeelte van de door de Duitse bezetting veroorzaakte schade werd goedge maakt. Joegoslavië moet echter niet slechts aan het herstel van de geleden schade denken; ook de toekomstige ontwikkeling van het land vereist veel aandacht. Reeds in de dertiger jaren was het probleem van de agrarische overbevolking zeer urgent; een chronische werkloosheid en armoede onder de agrarische bevolking waren de gevolgen.

De levensstandaard van het Joegoslavische volk kan slechts worden verhoogd door radicale verbeteringen van de landbouwmethoden, specialisering op bepaalde gewassen, publieke werken (wegen, irrigatie, drainage) en industrialisatie.

Minder duidelijk is echter, zo gaat „The Economist” verder, hoe de Joegoslaven de voor dit plan benodigde uitrusting — in het bijzonder elektrische en agrarische machinerieën — hopen te verkrijgen. Overeenkomsten zijn gesloten met Tsjechoslowakije en Zwitserland, maar het is de vraag, of deze landen voldoende zullen leveren. De verhoudingen met de Verenigde Staten en Engeland zijn niet gunstig. Maarschalk Tito heeft zich in het parlement zeer optimistisch uitgesproken, wat betreft de mate van afhankelijkheid van het buitenland, „but rhetoric... has never yet sufficed to build power stations or fill bellies”.

FRANKRIJK'S BUITENLANDSE HANDEL.

„Cijfers over Frankrijk's buitenlandse handel, opgenomen in „L'Economie” van 29 Mei jl., tonen aan, dat in zeker opzicht de problemen van gelijke aard zijn als in Engeland. Frankrijk nl. importeert na de oorlog hoofdzakelijk uit de Verenigde Staten, terwijl zijn import zich richt naar „soft currency”-landen. Vandaar een gebrek aan dollars. Hieronder volgen enkele cijfers:

Invoer uit:	1947 (4 mnd.)	1938	1929
		in miljoenen frs.	
Verenigde Staten ..	25.190	5.277	7.160
Argentinië	5.784	936	2.374
België/Luxemburg ..	4.668	3.160	3.920
Duitsland	4.113	3.153	6.613
Engeland	3.768	3.239	5.859
Australië	3.568	1.510	2.520
Zwitserland	2.819	994	4.075
Canada	2.295	620	843
Zweden	1.929	651	806
Rusland	142	623	788

Vergeleken met 1929 en 1938 nemen de Verenigde Staten in de Franse import een overheersende plaats in. De export vertoont een dergelijke verschuiving niet; de verdeling naar landen is nagenoeg dezelfde als vóór de oorlog (zie staatje bovenaan blz. 456).

Zo is het begrijpelijk, dat Frankrijk, evenals Engeland, een \$-probleem kent. Niet Frankrijk en Engeland alleen

Export naar:	1947 (4 mnd.)	1938	1929
België/Luxemburg ..	9.135	4.181	7.224
Zwitserland	4.588	1.930	3.382
Engeland	4.192	3.616	7.572
Nederland	2.636	1.345	1.256
Verenigde Staten ..	2.379	1.683	3.334
Duitsland	1.960	1.851	4.743
Zweden	1.928	494	259
Noorwegen	1.350	236	99
Argentinië	1.258	729	1.063
Egypte	1.209	322	667
Brazilië	1.007	729	453

echter, maar practisch geheel West-Europa, en sommigen zien daarin „le fondement inéluçtable d'une coopération éventuelle entre les diverses nations du vieux continent”.

GELD- EN. KAPITAALMARKT.

De geldmarkt gaf in de afgelopen week weinig bijzonderheden. In de disconto's kwamen vrijwel geen veranderingen en de belangstelling voor 6 tot 9 maandspromessen bleef bestaan. Dit laatste vooral, omdat in de maanden November t/m Februari weinig papier vervalt, zodat de banken voor het verkrijgen van een betere spreiding in hun portefeuille aan schatkistpapier hiervoor blijkbaar nog al wat vraag uitoefenen.

Nederland heeft thans voor het eerst gebruik gemaakt van de middelen van het Internationale Monetaire Fonds door het verkrijgen van \$ 6 miljoen en £ 1½ miljoen. Ongetwijfeld is dit een bescheiden bedrag, gezien onze goudstorting van \$ 68,75 miljoen, maar als begin is het hoopvol. Blijkbaar beoordeelt het I.M.F. onze betalingsbalanspositie op enigszins langere termijn gunstiger als ongunstig, daar het immers de bedoeling van het Fonds is, slechts voorschotten van tijdelijke aard te geven.

De Nederlandse dollarlening is thans in New York aan de markt gebracht. Zij bedraagt \$ 20 miljoen met een looptijd van 10 jaren en een rentetype van 3½ pCt., terwijl de koers van uitgifte 99 pCt. bedroeg. Het resultaat schijnt niet ongunstig te zijn geweest, maar evenmin een onverdeeld succes.

Verder is een voor Nederland gunstige regeling getroffen t. a. v. de lend and lease-schulden aan de Verenigde Staten, terwijl bovendien door de Export and Import Bank aan de K.L.M. een lening van \$ 3 miljoen werd verstrekt onder garantie van de Nederlandse Regering. Al met al was de afgelopen week voor onze de-vezienpositie dus niet ongunstig.

Indische fondsen ondergingen in de afgelopen week over het algemeen een koersdaling, waarschijnlijk als gevolg van het politieke nieuws. In de koersen van binnenlandse fondsen kwamen betrekkelijk geringe mutaties voor.

	23 Mei 1947	30 Mei 1947
A.K.U.	166	168½
van Berkel's Patent	123	123
Lever Bros Unilever C.v.A. ..	267½	270½
Philips G.b.v.A.	360½	374½
Koninklijke Petroleum	387	384
H.A.L.	197	198½
N.S.U.	181	179½
H.V.A.	230	224
Deli. Mij. C.v.A.	137½	135
Amsterdam Rubber	136	131

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 27 Mei 1947.

Activa.

Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	{ Hoofdbank f — Bijbank „ — Agentsch. „ 101.900,—	f 101.900,00
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid, sub 3 van de Bankwet 1937 i° art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)		—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		2.100.000.000,—
Beleningen: (incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	{ Hoofdbank f 144.419.669,27 *) Bijbank „ 989.150,59 Agentsch. „ 9.861.051,07	
Op effecten, enz.	f 155.269.370,93	
Op goederen en celen	„ 155.123.822,75 *)	
	„ 146.048,18	
		f 155.269.370,93*)
Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet, 1937)		—
Boekvoordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal:		
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 518.500.876,89	
Zilveren munt, enz.	„ 1.381.360,67	
		f 519.882.237,56
Papier op het buitenland	f 145.178.600,—	
Tegoeft bij correspondenten in het buitenland	„ 161.430.224,34	
Buitenlandse betaal-middelen	„ 5.006.292,73	
		f 311.615.117,07
Belegging van kapitaal, reserves en pensioen-fonds	„ 67.447.444,48	
Gebouwen en inventaris	„ 3.500.000,—	
Diverse rekeningen	„ 39.177.694,83	
		f 4.696.994.261,87

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	„ 12.452.579,46
Bijzondere reserves	„ 32.247.868,69
Pensioenfondsen	„ 16.831.856,78
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	„ 126.291.525,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiften)	„ 2.729.913,180,—
Bankassigaties in omloop	„ 303.600,74
Rekening-courant saldo's:	
's Rijks Schatkist:	f 935.213.840,38
Geblokkeerde saldo's van banken	„ 64.255.919,71
Geblokkeerde saldo's van anderen	„ 38.382.471,96
Vrije saldo's	„ 591.068.097,22
	f 1.628.920.329,27
Diverse rekeningen	„ 129.983.321,93
	f 4.696.994.261,87

*) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen f —

*) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) „ 42.165.200,—
Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten „ 149.209.487,50

BANK VAN FRANKRIJK.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal-voorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
30 April 1947	82.817	130.478	99.449	55.700	426.000
8 Mei 1947	82.817	135.834	99.449	55.700	426.000
14 „ 1947	82.817	133.414	99.449	56.600	426.000
22 „ 1947	82.817	132.669	99.449	56.700	426.000
Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's			
		Totaal	Staat	Diversen	
30 April 1947	770.670	63.074	770	61.484	
8 Mei 1947	774.219	62.795	823	61.391	
14 „ 1947	770.235	62.857	752	61.198	
22 „ 1947	765.601	65.798	733	63.910	

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 2 Juni 1947.

Activa.

Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank f	—	100.900,00 ¹⁾
	Bijbank	—	
	Agentsch.	100.900,—	
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid, sub 3 van de Bankwet 1937 j° art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)			100.900 ¹⁾
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947			2.100.000.000,—
Beleningen: (incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	Hoofdbank f	143.125.961,88 ²⁾	522.982.764,22
	Bijbank	1.904.752,08	
	Agentsch.	9.375.103,86	
	f	154.405.817,82	
Op effecten, enz.		154.250.730,90 ²⁾	
Op goederen en celen		155.086,92	
			154.405.817,82 ²⁾
Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937)			—
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947			1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal:			
- Gouden munt en gouden muntmateriaal	f	521.582.754,85	522.982.764,22
- Zilveren munt, enz.		1.400.009,37	
Papier op het buitenland	f	144.120.600,—	
Tegoeed bij correspondenten in het buitenland		142.884.415,71	
Buitenlandse betaalmiddelen		4.844.968,41	
			291.849.984,12
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds		67.565.596,48	
Gebouwen en inventaris		3.500.000,—	
Diverse rekeningen		37.781.080,16	
	f	4.678.186.142,80	

Passiva.

Kapitaal	f	20.000.000,—
Reservefondsen		12.452.579,46
Bijzondere reserves		32.247.868,69
Pensioenfonds		16.893.783,32
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)		126.268.015,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiften)		2.764.129.835,—
Bankassigaties in omloop		171.635,74
Rekening-courant saldo's:		
- 's Rijks Schatkist	f	889.825.839,84
- Geblokkeerde saldo's van banken		53.455.904,57
- Geblokkeerde saldo's van anderen		37.618.725,36
- Vrije saldo's		595.395.084,62
		1.576.235.554,39
Diverse rekeningen		129.786.871,20
	f	4.678.186.142,80

- ¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen f —
- ²⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) ,, 42.165.200,—
- Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten ,, 149.794.001,50

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.
7 Mei '47	0,2	1.449,3	1.450	1.391,8	58,5
14 Mei '47	0,2	1.449,3	1.450	1.390,4	59,9
21 Mei '47	0,2	1.449,3	1.450	1.390,6	59,6
28 Mei '47	0,2	1.449,2	1.450	1.394,1	56,1

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
7 Mei '47	1,0	311,1	17,9	26,4	402,0	13,0	288,4
14 Mei '47	1,1	320,4	14,3	18,1	397,1	9,1	290,6
21 Mei '47	1,3	329,8	11,5	17,8	395,9	13,7	292,6
28 Mei '47	1,3	329,6	8,7	24,4	402,0	5,0	301,9

London's Economic Scene

SO TUMULTUOUS and rapid are the events of world and British economy that the morning's news marks changes of concern to everyone who owns capital investments, and to men of affairs throughout the world.

The financial scene in London, and in other countries as viewed from London, is faithfully presented and subjected to expert comment in THE FINANCIAL TIMES day by day.

London's only financial daily newspaper is despatched by air to Holland every morning. Order it from your usual newsagent who can obtain all the copies he needs from one of our Wholesale Agents listed below:—

M. Van Gelderen & Zn.,
Damrak, 35, Amsterdam.

V/H Van Ditmar,
Safflevenstraat, 40b, Rotterdam.

THE
FINANCIAL TIMES

Incorporating THE FINANCIAL NEWS

By Air from London every morning

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoeed bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleningen
14 April '47	522.085	156.076	19.433	101	152.047
21 " '47	522.151	140.377	41.632	101	154.476
28 " '47	520.380	140.377	128.729	101	155.355
6 " '47	522.409	126.894	122.728	101	157.176
12 Mei '47	520.685	131.755	175.487	101	154.825
19 " '47	520.237	130.168	167.224	101	156.399
27 " '47	519.882	145.179	166.437	102	155.270
2 Juni '47	522.983	144.121	147.729	101	154.406

Saldi in rekening-courant

Data	Bankbiljetten in omloop	's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen	Vrije saldi
14 April '47	2.719.259	687.124	45.982	38.573	763.908
21 " '47	2.700.130	733.610	43.907	37.172	751.784
28 " '47	2.736.968	789.631	65.457	37.441	724.235
6 " '47	2.754.067	780.167	54.693	35.635	721.301
12 Mei '47	2.736.901	807.929	46.270	36.670	715.078
19 " '47	2.721.059	831.434	53.082	40.471	686.701
27 " '47	2.729.913	935.214	64.256	38.382	591.068
2 Juni '47	2.764.130	889.826	53.456	37.619	595.335

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Buitenl. wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in circulatie	Andere crediten
30 April 1947	5.038,5	147,3	67,0	52,3	3.918,0	1.184,7
7 Mei 1947	5.030,3	144,9	69,7	52,3	3.857,7	1.228,8
14 Mei 1947	5.035,5	141,5	65,1	52,3	3.817,6	1.263,0
23 Mei 1947	5.035,2	133,8	67,0	52,3	3.830,5	1.228,8

OVERZICHT DER LAATSTE VIER VERKORTE BALANSEN VAN DE NEDERLANDSCHE BANK.
(in miljoenen guldens).

Actief data	6-5-'47	12-5-'47	19-5-'47	27-5-'47	Passief data	6-5-'47	12-5-'47	19-5-'47	27-5-'47
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	0,1 ¹⁾	0,1 ¹⁾	0,1 ¹⁾	0,1 ¹⁾	Kapitaal	20,0	20,0	20,0	20,0
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven door de Bank gekocht	—	—	—	—	Reservefonds	12,4	12,5	12,4	12,4
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Febr. 1947	2.100,0	2.100,0	2.100,0	2.100,0	Bijzondere reserves	32,2	32,2	32,2	32,2
Beleningen	157,2 ²⁾	154,8 ²⁾	156,4 ²⁾	155,3 ²⁾	Pensioenfonds	16,9	16,9	16,9	16,9
Voorschotten aan het Rijk	—	—	—	—	Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	137,1	136,9	136,9	126,3
Boekvoordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	1.500,0	1.500,0	1.500,0	1.500,0	Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiften)	2.754,1	2.730,9	2.721,1	2.729,9
Munt en muntmateriaal:					Bankassigntaties in omloop	0,2	0,1	0,3	0,3
Gouden munt en gouden muntmateriaal	520,5	518,7	518,5	518,5	Rekening-courant saldo's:				
Zilveren munt, enz.	1,9	1,9	1,7	1,4	's Rijks Schatkist	780,2	807,9	831,4	935,2
Papier op het buitenland	126,9	131,8	130,2	145,2	Geblokkeerde saldo's van banken	54,7	46,3	53,1	64,3
Tegood bij correspondenten in het buitenland	118,2	170,3	162,3	161,4	Geblokkeerde saldo's van anderen	35,6	36,7	40,5	38,4
Buitenl. betaalmiddelen	4,6	5,2	5,0	5,0	Vrije saldo's	721,3	715,1	686,7	591,1
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	69,2	68,1	67,0	67,4	Diverse rekeningen	70,6	129,0	129,2	130,0
Gebouwen en inventaris	3,5	3,5	3,5	3,5					
Diverse rekeningen	33,2	36,1	36,0	39,2					
	4.635,3	4.690,5	4.680,7	4.697,0		4.635,3	4.690,5	4.680,7	4.697,0
¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen	¹⁾ —	¹⁾ —	¹⁾ —	¹⁾ —	Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten	149,5	149,2	148,9	149,2
²⁾ Waarvan aan Ned.-Indië (Wet van 15-3-'33 Staatsblad no. 99)	²⁾ 42,2	²⁾ 42,2	²⁾ 42,2	²⁾ 42,2					

STAAT Ia.

OVERZICHT VAN DE STAND DER RIJKSMIDDELEN ¹⁾.

Boekingstijdvak 1946/47. Directe Belastingen. × f 1.000

Benaming der middelen	1 Jan. 1946 t/m ult. Dec. 1946	Jan. 1947	Febr. 1947	Mrt 1947	Totaal 1 Jan. 1946 t/m ult. Mrt 1947	Raming 1946
A. Voor het Rijk:						
Inkomstenbelasting	164.910	72.365	77.392	69.905	384.572	890.000
Vermogensbelasting	21.322	8.969	9.836	8.133	48.260	100.000
Winstbelasting	3.586	— 18	— 6	— 7	3.555	—
Vennootschapsbelasting	55.609	343	— 191	— 318	55.443	115.000
Vermog.bel.voor lichamen	10.374	18	— 18	— 19	10.355	33.000
Totalen	255.801	81.677	87.013	77.694	502.185	1.138.000
B. Voor het Gemeentefonds:						
Grondbelasting	25.164	510	86	676	26.436	23.000
Personele bel.	4.504	3.493	2.531	2.813	13.341	15.000
Ondernemingsbelasting	23.074	5.523	6.931	5.677	41.205	30.000
Totalen	52.742	9.526	9.548	9.166	80.982	68.000

¹⁾ Zie voor toelichting de aantekening: „Opbrengst der Rijksmiddelen" in „E.-S.B." van 28 Mei 1947, blz. 432. Deze statistiek sluit aan bij die, opgenomen in „E.-S.B." van 28 Mei 1947, blz. 436.

STAAT Ib.

Boekingstijdvak 1947/48. Directe Belastingen. × f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1947	Febr. 1947	Mrt 1947	Totaal 1 Jan. 1947 t/m ult. Mrt 1947	Raming 1947
A. Voor het Rijk:					
Inkomstenbelasting	—	—	—	—	660.000
Vermogensbelasting	—	—	—	—	90.000
Winstbelasting	—	5	45	50	—
Vennootschapsbelasting	7.264	8.028	9.070	24.362	140.000
Vermog.bel.voor lichamen	654	402	479	1.535	36.000
Totalen	7.918	8.445	9.594	25.947	926.000
B. Voor het Gemeentefonds:					
Grondbelasting	—	—	186	186	23.000
Personele belasting	—	—	—	—	21.000
Ondernemingsbelasting	—	9	12	21	40.000
Totalen	—	9	198	207	84.000

STAAT II.

Kalenderjaar 1947. Overige middelen. × f 1000

Benaming der middelen	Jan. 1947	Febr. 1947	Maart 1947	Raming 1947
Loonbelasting	52.280	38.057	20.013	340.000
Dividendbelasting	2.602	543	932	11.000
Commissarissenbelasting	350	220	96	1.000
Vereveningsheffing	20.960	13.960	8.774	150.000
Voorheffing op i.h. buitenland geaccumuleerde inkomsten	25	123	83	2.000
Superdividendbelasting	23	—	20	memorie
Herkapitalisatiebelasting	—	—	—	memorie
Rechten op de invoer	5.435	3.074	4.186	120.000
Statistiekrecht	274	170	423	1.300
Bijzondere wijnbelasting	26	17	52	400
Accijns op zout	133	140	1.128	7.000
Accijns op gedestilleerd	4.122	4.866	4.415	30.000
Accijns op bier	1.646	2.232	1.264	32.000
Accijns op suiker	4.960	8.550	5.153	23.000
Accijns op tabak	11.513	8.355	12.637	120.000
Accijns op wijn	40	51	186	850
Belasting op gouden en zilveren werken	70	74	79	600
Omzetbelasting	45.656	40.233	25.631	330.000
Rechten v. zegel	964	605	1.298	10.000
Rechten van registratie	2.191	1.051	1.455	20.000
Rechten van successie enz.	5.304	6.515	5.916	60.000
Motorrijtuigenbelasting	1.777	1.657	2.236	20.000
Totalen	160.351	130.543	95.977	1.279.150

^{*)} Hieronder begrepen zegelrecht, nota's van makelaars en commissioonnairs in effecten

Opbrengst van de buitengewone middelen × f 1.000

Benaming der middelen	Raming 1947	Jan. 1947	Febr. 1947	Maart 1947
Vermogensaanwasbelasting	memorie ¹⁾	—	—	35

¹⁾ De totale opbrengst is geraamd op f 3.500 miljoen; een afzonderlijke raming voor 1947 heeft niet plaats gehad.

STAAT III

Kalenderjaar 1947.

Zekerheidsstellingen.

x f 1 miljoen.

	Geïnd gedurende de maand	Geïnd t/m einde van de maand	Nog te innen per eind d. mnd	Afgeschreven gedurende de mnd	Totaal geïnd + nog in te vorderen t/m eind v. de maand	Totaal afgeschreven t/m einde v. de maand
T/m Dec. 1945	—	600	576	—	1.176	15
Jan. t/m. Dec. 1946	953	1.553	729	112	2.282	127
Jan. 1947	47	1.600	675	9	2.275	136
Febr. 1947	45	1.645	643	9	2.288	145
Mrt 1947	30	1.675	635	11	2.310	156

ZWEEDSE RIJKSBANK.

(Voornaamste posten in miljoenen kronen).

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldo buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Promessen staats-schuld
	Goud	Over-waarde goud	Eigen	Vreemd			
30 April 1947	478	303	1.812	308	205	94	182
7 Mei 1947	445	282	1.876	292	248	94	182
14 Mei 1947	440	279	1.867	291	175	94	182
23 Mei 1947	440	278	1.971	288	136	94	182

Data	Biljetten in circulatie	Deposito's				45 dagen	Buiten-landse banken	Regularisatie-rekening
		Direct opvraagbaar			Totaal			
		Totaal	Staat	Banken				
30 April 1947	2.608	663	526	66	196	167	3	
7 Mei 1947	2.514	793	577	147	196	172	3	
14 Mei 1947	2.453	848	702	51	195	171	3	
23 Mei 1947	2.423	870	609	175	195	164	3	

FEDERAL RESERVE BANKS.

(Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt. securities
	Totaal	Goudcertificaten		
9 April 1947	19.258	18.498	283	22.276
16 April 1947	19.346	18.625	288	21.905
23 April 1947	19.384	18.660	277	21.829
30 April 1947	19.537	18.815	276	21.857

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt.	Member-banks
9 April 1947	24.170	17.720	753	15.934
16 April 1947	24.085	17.480	613	15.987
23 April 1947	24.025	17.322	482	15.820
30 April 1947	24.022	17.470	619	15.826

MAAKT GEBRUIK van de rubriek „Vacatures” voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies.

HAVENBEWEGING.

Te Rotterdam, Amsterdam en Antwerpen aangekomen zeeschepen ¹⁾.

Tijdvak	Rotterdam		Amsterdam		Antwerpen	
	aantal	netto register tonnen	aantal	netto register tonnen	aantal	netto register tonnen
1939	12.026	19.392.128	3.110	4.024.738	9.524	15.888.710
1945	1.344	2.063.622	470	458.800	3.585	11.129.932
1946	4.464	5.911.539	1.706	1.833.381	5.284	9.311.899
Januari 1947	364	628.527	191	223.086	422	855.334
Februari	329	635.622	149	209.969	503	1.050.345
Maart	441	742.747	146	215.633	611	1.272.384
April	463	729.734			642	1.265.483
4 t/m. 10 Mei	109	199.875	62	65.339		
11 t/m. 17 Mei	109	147.047	46	53.029		

¹⁾ Bronnen: „Mededelingen Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Zuid-Holland”; Dienst Gemeente Handelsinrichtingen, Amsterdam; Bureau van Statistiek der Gemeente Amsterdam; Economische dienst van de haven, Antwerpen.

Beschikbare krachten

In Engeland werkring gezocht

door heer, uit besch. milieu, 45 jaar, geh. met Eng. dame, alg. goed ontw., represent. voork., techn. en elec.-techn. goed onderl., ged. vele jaren aan wetensch. inst. in N.O.I. werzk. gew., spreekt en schrijft 6 talen. Br. onder no. E.S.B. 916, bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Vacatures

Voor de Raad van het Rechtsherstel in Ned-Indië (Ned.-Indische Beheersinstituut) kan worden uitgezonden een

jurist

met Bank-technische ervaring, tevens op de hoogte der effectenregistratie, ter plaatsing op het hoofdkantoor te Batavia. Soll. aan het Ministerie van Overzeesche Gebiedsdelen, kamer 138, Binnenhof 7 te 's-Gravenhage.

LABOUCHERE & CO. N.V. heeft gelegenheid tot plaatsing van

een geschoolde kracht

voor het maken van studies op beleggingsgebied. Sollicitaties uitsluitend schriftelijk te richten aan het kantoor der vennootschap: 12 Tesselschadestraat, Amsterdam W.

FINANCIELE INSTELLING te AMSTERDAM vraagt voor directe indiensttreding

enige juristen

Br. onder no. 2912 L.D. aan Adv. Kant. De Bussy, Rokin 62, Amsterdam-C.

Annonces voor het volgend nummer

dienen uiterlijk Maandag 9 Juni a.s. in het bezit te zijn van de administratie, Lange Haven 141, Schiedam

Vacatures

Grote BANKINSTELLING te AMSTERDAM vraagt

academicus

voor financieel-economische werkzaamheden, bij voorkeur met bankpraktijk en bekend met boekhouden en statistiek. Leeftijd tot 40 jaar. Br. onder letter N.C.W., Nijgh & van Ditmar, Amsterdam C.

Jurist en econoom

gez. door org. op het gebied van buitenl. handelsbetr. Soll. moeten intern., culturele, politieke en econ. belangstelling hebben. Kennis van Spaans en/of Portugees strekt tot aanbev. Br. met uitv. inl. en opg. v. ref. onder no. 43213 Adv. Bur. „Die Haghe”, Plein 11, Den Haag.

Voor uitzending naar het buitenland wordt gezocht een

all-round administrateur

R.K., plm. 25 jaar, ongehuwd en liefst in het bezit van het S.P.-diploma, tevens beschikkende over de nodige feeling voor administratie en organisatie en de Engelse taal in woord en geschrift beheersend. De opleiding van plm. 6 maanden zal in Nederland geschieden.

Gegadigden, die geen bezwaar hebben tegen een psychotechnisch onderzoek, wordt verzocht te solliciteren onder no. ESB 923, bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

International co-operative Alliance, gevestigd te Londen, wenst over te gaan tot benoeming van een

directeur

als hoofd van haar gehele staf en roept sollicitanten voor deze functie op.

De Alliance is een internationale federatie van coöperatieve organisaties. Derhalve dienen sollicitanten goed bekend te zijn met praktijk en beginselen van coöperatie.

De officiële talen, welke door de Alliance o.m. in haar publicaties worden toegepast, zijn: Engels, Frans en Duits.

Sollicitanten dienen het Engels en tenminste een der beide andere talen geheel te beheersen.

Het aanvangssalaris bedraagt £ 1200 tot £ 1500 per jaar, naar gelang van kwaliteiten en ervaring.

Sollicitaties, in eigen handschrift, dienen uiterlijk 5 Juli 1947 te zijn aangekomen op het kantoor van de International Co-operative Alliance, 14 Great Smithstreet, London S.W. 1, en wel in de enveloppe met de vermelding „Director”.

Annouces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

N.V. Louis Dobbelmann
Waddinxveen

KOFFIE

THEE

„HOLLANDIA”

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN

N.V. LANKHORST

TOUWFABRIEKEN

SNEEK TEL. 3041-3042

SPINNERIJ—TOUWSLAGERIJ SEDERT 1803

N.V. BRONSWERK
BECHT & DYSERINCK-HUIJGEN & WESSEL

VERWARMING — VENTILATIE

LUCHTBEHANDELING
PIJPLEIDINGEN

AMERSFOORT — AMSTERDAM — ROTTERDAM
APELDOORN — LEEUWARDEN — SITTARD — VLISSINGEN

Een economisch-statistisch
onderzoek naar de chemische
industrie in Nederland

door Dr. P. S. PELS

Publicatie no 37 van het Nederlandsch Economisch Instituut

PRIJS f 3.65*

(Prijs voor donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut f 2.75; te bestellen bij het N.E.I.)

Uitgave: De Erven F. Bohn N.V. — Haarlem